DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Meld. St. 7

(2016–2017)

Melding til Stortinget

Regulering av pensjoner i 2016 og pensjonisters inntektsforhold

Innhold

1 Innledning 5

2 Regulering av pensjoner mv. i 2016 7
2.1 Innledning 7
2.2 Regulering fra 1. mai 2016 7
2.3 Drøftinger med organisasjonene .. 7

3 Faktorer som påvirker pensjonistenes realinntekts-utvikling og kjøpekraft 12
3.1 Innledning 12
3.2 Realvekst i alderspensjon 12
3.3 Endring av grunnpensjon og minstepensjon fra 2016 13
3.4 Endring av skatt i 2016 13
3.5 Vekst i utbetalt pensjon for ulike husholdningstyper 14

4 Utvikling i samlet realinntekt blant den eldre befolkningen fra 2004 til 2014 16
4.1 Innledning 16
4.2 Realvekst i samlet inntekt etter skatt 17

5 Pensjonsreformen og bakgrunnen for gjeldende regler for regulering av pensjon 19

Vedlegg
1 Forskrift 6. mai 2011 nr. 465 22
2 Forskrift 27. mai 2016 nr. 530 25
3 Avtale mellom regjeringen og organisasjonene 28
4 Protokoll fra møtet 28. april 2016.. 31
5 Protokoll fra møtene 18. og 19. mai 2016 34
6 Tabeller 44

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Meld. St. 7

(2016–2017)

Melding til Stortinget

Regulering av pensjoner i 2016 og pensjonisters inntektsforhold

Tilråding fra Arbeids- og sosialdepartementet 28. oktober 2016, godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)

1 Innledning

I denne meldingen legger departementet frem informasjon om regulering av pensjoner mv. 1. mai 2016 og informasjon om pensjonisters inntektsforhold.

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2016 sluttet Stortinget seg til en omlegging av rutinene for budsjettering av utgifter til pensjoner og ytelser som reguleres med grunnbeløpet (G). Endringen gjelder fra og med 2016-budsjettet. Etter den tidligere rutinen ble den anslåtte budsjettmessige effekten av reguleringen utgiftsført under kap. 2309 Tilfeldige utgifter under Finansdepartementet. Etter de årlige reguleringene av pensjoner fra 1. mai ble det så fremmet en egen proposisjon med forslag til budsjettvedtak som følge av reguleringen. Ved Stortingets behandling av denne proposisjonen ble midler overført fra kap. 2309 til de aktuelle poster på Arbeids- og sosialdepartementets budsjett.

Den nye budsjetteringsrutinen, som fikk virkning for første gang i forbindelse med statsbudsjettet for 2016, innebærer at anslått effekt av neste års regulering av pensjoner, basert på anslaget for lønnsvekst i statsbudsjettet, budsjetteres på de relevante poster på Arbeids- og sosialdepartementets budsjett direkte og som en del av den ordinære budsjettprosessen. Dette er forenkling og effektivisering av budsjettarbeidet, og kan gjennomføres fordi reguleringen av pensjoner er knyttet direkte til lønnsveksten. Ved behov vil de relevante budsjettpostene korrigeres i forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett. På denne bakgrunn er det ikke lenger behov for en egen proposisjon med forslag til budsjettmessige konsekvenser av den årlige reguleringen.

Gjennomføringen av regulering av pensjoner endres ellers ikke som følge av den nye budsjetteringsrutinen. Det skal fortsatt gjennomføres drøftinger med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner om tallgrunnlaget for reguleringen. Drøftingene vil som tidligere gjennomføres i møter umiddelbart etter at revidert nasjonalbudsjett er lagt frem.

I tråd med protokollen fra drøftingsmøtene i 2015, foretok Regjeringen en gjennomgang av prinsippene for regulering av pensjoner, som ble

sluttført i god tid før reguleringen i 2016. Organisasjonene som deltar i drøftingene i forbindelse med reguleringen av pensjoner ble orientert om regjeringens vurderinger og konklusjon i møte 18. april 2016. I Prop. 122 S (2015–2016) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2016, som ble lagt frem i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2016, ble det redegjort for gjennomgangen. Regjeringen konkluderte med at gjeldende regler for regulering av pensjoner opprettholdes.

I tillegg til forslag om budsjettvedtak inneholdt de tidligere proposisjonene en redegjørelse for reglene for regulering av pensjonene, en oversikt over utviklingen i pensjonene og skattereglene for pensjonister. Som vedlegg til proposisjonen fulgte tabeller over den historiske utviklingen av pensjonene og statistiske opplysninger, samt protokollen fra trygdedrøftingene.

I meldingen her legger departementet fram informasjon som i stor grad tilsvarer den som fremgikk av de tidligere budsjettproposisjonene. Videre redegjøres det i punkt 3 for faktorer som påvirker utviklingen i pensjonistenes realinntekt og kjøpekraft, og i punkt 4 omtales utviklingen i pensjonisters samlede inntektsforhold de siste årene. Bakgrunnen for gjeldende regler for regulering av pensjoner er omtalt i punkt 5. Tabeller over den historiske utviklingen av pensjonene og statistiske opplysninger følger som vedlegg 6.

2 Regulering av pensjoner mv. i 2016

2.1 Innledning

Dagens regler for regulering av alderspensjon ble innført fra 2011 som en del av pensjonsreformen, se kapittel 5. Alderspensjon under utbetaling reguleres med lønnsveksten og fratrekkes deretter en fast faktor på 0,75 pst. Andre pensjoner som offentlig tjenestepensjon og privat og offentlig AFP reguleres tilsvarende. Satsene for minste pensjonsnivå og garantipensjon blir regulert med lønnsveksten og deretter justert for effekten av levealdersjusteringen. Uføretrygd reguleres med lønnsveksten.

Til grunn for den årlige reguleringen ligger forventet lønnsvekst i reguleringsåret, justert for eventuelle avvik mellom forventet og faktisk lønnsvekst de siste to årene. Forventet lønnsvekst i reguleringsåret settes lik anslaget for gjennomsnittlig årslønnsvekst i revidert nasjonalbudsjett. Faktisk lønnsvekst de siste to år settes til årslønnsvekst for lønnstakere under ett, fastsatt i de årlige rapportene «Grunnlaget for inntektsoppgjørene» fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU).

Det vises til forskrift 6. mai 2011 nr. 465 om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden. Forskriften følger som vedlegg 1.

2.2 Regulering fra 1. mai 2016

Ved den årlige reguleringen skal en som nevnt legge til grunn forventet lønnsvekst i reguleringsåret og justere for eventuelle avvik mellom forventet og faktisk lønnsvekst de siste to årene.

Lønnsveksten i 2016 ble i Revidert nasjonalbudsjett 2016 anslått til 2,4 pst. Ved reguleringen i 2015 ble det lagt til grunn en forventet lønnvekst på 2,7 pst. Faktisk lønnsvekst for 2015 ble i TBU-rapporten i 2016 anslått til 2,8 pst. Ved reguleringen i 2015 ble det videre lagt til grunn en faktisk lønnsvekst på 3,1 pst. i 2014. Anslaget for 2014 er i TBU-rapporten i 2016 uendret. Det forelå dermed et avvik på 0,1 prosentpoeng for 2015, men ikke avvik for 2014. På denne bakgrunn ble den samlede prosentvise årslønnsveksten i 2016 fastsatt til 2,50 pst., hvilket tilsvarer en vekst på 2,78 pst. fra 1. mai. Dette gir en vekst i alderspensjon under utbetaling på 2,01 pst., og det gjennomsnittlige grunnbeløpet økte fra 89 502 kroner i 2015 til 91 740 kroner i 2016. Nytt grunnbeløp fra 1. mai er 92 576 kroner. Det vises til boks 2.1

Forskrift om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser for garantipensjon i folketrygden fra 1. mai 2016 og ytes etter virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger ble fastsatt ved kongelig resolusjon 27. mai 2016. Forskriften med senere endringer følger som vedlegg 2.

Alderspensjonens minstenivå ytes til personer med ingen eller lav pensjonsopptjening. Minstenivået avhenger av vedkommendes sivilstatus og eventuell ektefelles pensjons- og inntektsforhold og ytes etter fire ulike satser, mens det ytes garantipensjon etter høy og ordinær sats. Nye minstesatser fra 1. mai 2016 fremkommer av boks 2.2.

Boks 2.3 viser et eksempel på månedlig alderspensjon for gifte personer med pensjon over minste pensjonsnivå, og boks 2.4 viser et eksempel på alderspensjon for enslige personer med minste pensjonsnivå.

2.3 Drøftinger med organisasjonene

Tallgrunnlaget for beregning av lønnsveksten som benyttes ved regulering av grunnbeløpet og pensjoner, skal gjennomgås og drøftes med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner før samlet lønnsvekst fastsettes. Dette følger av forskrift 6. mai 2011 nr. 465 om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden § 4.

Drøftingsordningen er formalisert i avtale av 28. november 2014 mellom regjeringen og pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakerne organisasjoner om regulering av folketrygdens grunnbeløp og pensjoner. Avtalen regulerer

formålet med drøftingene, hvilke organisasjoner som skal representeres på møtene, hvor mange deltagere hver organisasjon kan møte med og gjennomføringen av møtene. Det vises til vedlegg 3.

Det følger av avtalen at formålet med drøftingene, så langt det er mulig, er å sikre en felles forståelse mellom partene om forutsetningene som skal legges til grunn for reguleringen. Partene skal også vurdere om det foreligger særlige forhold som har påvirket lønnsutviklingen for enkeltgrupper, og om effekten av dette skal holdes utenfor ved fastsettingen av lønnsveksten. Dette er nærmere omtalt i boks 2.5.

Etter at tallgrunnlaget er drøftet med organisasjonene, fastsetter Kongen med hjemmel i folketrygdloven §§ 1-4, 4-4, 19-14 og 20-18 reguleringsfaktorer og satser for minste pensjonsnivå.

Pensjonistforbundet (SAKO-samarbeidet[1]), Seniorsaken, Forsvarets seniorforbund, Landslaget for offentlige pensjonister, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av Funksjonshemmedes organisasjoner, Landsorganisasjonen i Norge (LO), Unio, Yrkesorganisasjonens Sentralforbund (YS) og Akademikerne deltar i drøftingsmøtene. Arbeids- og sosialministeren leder møtene.

I forkant av selve drøftingsmøtene ble det 28. april 2016 avholdt møte mellom organisasjonene og embetsverket hvor rapporten «Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2016» fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene ble gjennomgått. Protokollen fra møtet følger som vedlegg 4.

Drøftingsmøtene ble gjennomført 18. og 19. mai 2016. Det ble slått fast at anslaget for lønnsvekst i 2016 i revidert nasjonalbudsjett er 2,4 pst. Det ble også konstatert at det forelå et positivt avvik mellom forventet lønnsøkning og faktisk lønnsøkning på 0,1 prosentpoeng for 2015 og at det ikke forelå noe avvik for 2014.

Fra organisasjonenes side undertegnet Unio, LO, YS og Akademikerne protokollen. Unio, LO og Akademikerne hadde protokolltilførsler. YS sluttet seg til LOs tilførsel. Organisasjonene utrykker misnøye med at regjeringen ikke kompenserer/iverksetter tiltak for å sikre at pensjonistene ikke får reallønnsnedgang, se vedlegg 5. Utviklingen i pensjonisters realinntekt er nærmere omtalt i kapittel 3.

I tillegg krever Unio og Akademikerne at regjeringen legger frem en egen sak for Stortinget om prinsippene for regulering av løpende alderspensjon, der hensikten er å belyse hvordan Stortingets opprinnelige intensjon om å sikre alderspensjonistene en regulering med gjennomsnittet av lønns- og prisutviklingen er ivaretatt. Dette er nærmere omtalt i kapittel 5 om pensjonsreformen og bakgrunnen for gjeldende regler for regulering av pensjon.

Pensjonistforbundet, Seniorsaken, Forsvarets seniorforbund, Landslaget for offentlige pensjonister, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon og Samarbeidsforumet av Funksjonshemmedes organisasjoner avsto fra å undertegne protokollen. I et felles tillegg til protokollen tilkjennega disse organisasjonene *«sin protest mot et resultat av et trygdeoppgjør som har i seg negativ utvikling av pensjon i forhold til prisvekst ved ikke å signere årets protokoll.»*

---

[1] SAKO-samarbeidet er en samarbeidskomité bestående av LO-Stats Pensjonistutvalg, Telepensjonistenes Landsforbund, Fagforbundets sentrale pensjonistutvalg, Postens Pensjonistforbund, Politiets Pensjonistforbund, Jernbanepensjonistenes Forbund og Statens vegvesens pensjonistforbund.

Boks 2.1 Beregning av vekst i alderspensjon fra 1. mai 2016

Samlet prosentvis årslønnsvekst:

Den samlede prosentvise årslønnsveksten (*sl*) som skal benyttes ved reguleringen skal beregnes etter følgende formel:

sl = ((1 + a1/100) x (1 + a2/100) x (1 + f/100) - 1) x 100

Faktorene a1 og a2 er avviket i prosentpoeng mellom forventet og faktisk lønnsøkning ett og to år tilbake i tid, det vil i 2016 si henholdsvis 0,1 og 0,0 prosentpoeng for 2015 og 2014, mens f er forventet lønnsvekst i 2016, anslått til 2,4 pst.
Samlet årlig lønnsvekst i 2016 (vekst i gjennomsnittlig G) ble på denne bakgrunn beregnet til 2,50 pst.:

((1 + 0,1/100) x (1 + 0,0/100) x (1 + 2,4/100) - 1) x 100 = **2,50 pst.**

Vekst i grunnbeløp fra 1. mai 2016:

Nytt grunnbeløp fra 1. mai fastsettes slik at den prosentvise veksten i det gjennomsnittlige grunnbeløpet fra 2015 til 2016 blir lik den samlede årslønnsveksten.

(91 740 x 12) – (90 068 x 4) = 740 608/8 = 92 576

Grunnbeløpet øker fra 90 068 kroner til 92 576 kroner.
Vekst i grunnbeløpet fra 1. mai er **2,78 pst.**

Vekst i alderspensjonen under utbetaling fra 1. mai 2016:

(1 + 2,78 pst.) x (1 - 0,75 pst.) - 1 = **2,01 pst.**

Alderspensjonen oppreguleres med lønnsvekst og fratrekkes deretter 0,75 pst. Reguleringsfaktoren etter folketrygdloven § 19-14 andre ledd og § 20-18 andre ledd fra 1. mai 2016 er dermed 2,01 pst.

Boks 2.2 Beregning av vekst i minste pensjonsnivå/garantipensjonsnivå fra 1. mai 2016

Vekst i minste pensjonsnivå fra 1. mai 2016:

Satsene for minste pensjonsnivå/garantipensjon reguleres med lønnsveksten på 2,78 pst. og justeres deretter for effekten av levealdersjusteringen for 67-åringer i reguleringsåret. Effekten beregnes som forholdet mellom forholdstallet for 67-åringer i året før reguleringsåret og forholdstallet for 67-åringer i reguleringsåret, det vil si 1,025/1,030 i 2016.
Eksempel ordinær sats:

(162 566 + 2,78 pst.) x (1,025/1,030) = 166 274

Ordinær sats øker fra 162 566 kroner til 166 274 kroner.
Vekst i minstesatsene fra 1. mai er **2,28 pst.**

Minste pensjonsnivå/garantipensjonsnivå fra 1. mai

	1. mai 2015	1. mai 2016
Lav sats (ektefelle har pensjon)	139 728	142 915
Ordinær sats (ektefellen har uføretrygd eller årlig inntekt over 2G)	162 566	166 274
Høy sats (enslig pensjonist og pensjonist med ektefelle med inntekt under 2 G og som ikke har pensjon eller trygd)	175 739	179 748
Særskilt sats (forsørger ektefelle over 60 år og fyller vilkårene for rett til ektefelletillegg)	274 085	280 337

Boks 2.3 Alderspensjon for gift person med pensjon over minste pensjonsnivå. Eksempel

Månedlig pensjonen frem til 1. mai 2016

Grunnpensjon	90 068 x 0,85/12	6 380 kroner
Tilleggspensjon		12 000 kroner
Sum		18 380 kroner

Månedlig pensjon fra 1. mai 2016

Reguleringsfaktoren for alderspensjon under utbetaling ble fastsatt til **2,01 pst.**, jf. forskrift 27. mai 2016 nr. 530 om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser for garantipensjon fra 1. mai 2016 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekter for rett til dagpenger § 2.

Grunnpensjon	6 380 kroner + 2,01 pst.	6 508 kroner
Tilleggspensjon	12 000 kroner + 2,01 pst.	12 241 kroner
Sum		18 749 kroner

Boks 2.4 Alderspensjon for enslig person med minste pensjonsnivå. Eksempel

Månedlig pensjonen frem til 1. mai 2016

Minste pensjonsnivå høy sats = 175 739 kroner

Grunnpensjon	90 068 x 1,00/12	7 506 kroner
Tilleggspensjon		5 000 kroner
Pensjonstillegg		2 139 kroner
Sum		14 645 kroner

Månedlig pensjon fra 1. mai 2016

Reguleringsfaktoren for alderspensjon under utbetaling ble fastsatt til **2,01 pst.**, og minste pensjonsnivå høy sats ble fastsatt til **179 748 kroner**, jf. forskrift 27. mai 2016 nr. 530 om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser for garantipensjon fra 1. mai 2016 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekter for rett til dagpenger §§ 2 og 3 første ledd.

Grunnpensjon	7 506 kroner + 2,01 pst.	7 657 kroner
Tilleggspensjon	5 000 kroner + 2,01 pst.	5 101kroner
Pensjonstillegg		2 221 kroner
Sum		14 979 kroner

Boks 2.5 Særlige forhold

I forskrift om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden, heter det blant annet: «Det skal vurderes om det foreligger særlige forhold som har påvirket lønnsutviklingen for enkeltgrupper, og om effekten av dette skal holdes utenfor ved beregningen av lønnsveksten.»

Det betyr at begrepet «særlige forhold» bare dreier seg om selve tallgrunnlaget for reguleringen. Utgangspunktet for beregningen av lønnsveksten er forventet lønnsutvikling i reguleringsåret, justert for eventuelle avvik mellom faktisk og forventet lønnsutvikling siste to år.

Faktisk lønnsutvikling settes til gjennomsnittlig årslønnsvekst for lønnstakere under ett slik den går frem av hovedrapporten fra TBU. Det kan forekomme at det foreligger særlige forhold som har påvirket lønnsutviklingen for enkeltgrupper av lønnstakere og som igjen kan ha innvirket på fastsettelsen av den gjennomsnittlige årslønnsveksten. I slike situasjoner skal det vurderes om det skal tas hensyn til denne effekten ved fastsettelsen av lønnsveksten som benyttes ved reguleringen. Særlige forhold er begrenset til dette spørsmålet.

I avtalen mellom regjeringen og organisasjonene om drøftingsordningen fremgår det at spørsmålet om særlige forhold er et eget tema i drøftingene. Særlige forhold ble sist hensyntatt i 2002 da særskilte elementer i oppgjøret for skoleverket ble holdt utenfor fastsettingen av lønnsveksten. Det ble vist til at de særskilte lønnstilleggene for skoleverket hadde sin motpost i blant annet at lærerne skulle øke undervisningstiden per uke. Lønnsveksten som ble benyttet i reguleringen ble følgelig justert ned i forhold til den faktiske lønnsveksten.

3 Faktorer som påvirker pensjonistenes realinntektsutvikling og kjøpekraft

3.1 Innledning

Gjennom reguleringen av pensjonene bestemmes den nominelle inntektsutviklingen til pensjonistene. Realveksten fremkommer ved å ta hensyn til prisutviklingen. Både den nominelle og den reelle inntektsutviklingen påvirkes også av endringer i pensjonsreglene. Når det også tas hensyn til skatt fremkommer utviklingen i pensjonistenes kjøpekraft.

I dette kapittelet redegjøres det for realvekst i alderspensjon der det bare tas hensyn til konsekvensene for realveksten av reguleringen etter de ordinære reglene, jf. punkt 3.2. I punkt 3.3 gjøres det rede for endringer i pensjonsreglene i 2016. I punkt 3.4 gjøres det rede for endringer i skattereglene for pensjonistene. I punkt 3.5 redegjøres det for den samlede virkningen for pensjonistenes kjøpekraft.

3.2 Realvekst i alderspensjon

De siste årene har den årlige prisveksten vært rundt 2,0 pst. I 2016 forventes en prisstigning på 3,4 pst., ifølge anslag i Nasjonalbudsjettet 2017. Den høye prisveksten så langt i år, er særlig drevet av utviklingen i prisene på elektrisitet og importerte varer. Etter hvert som veksten i elektrisitetsprisene avtar og effekten av svakere krone på prisveksten tømmes ut, ventes veksten i konsumprisene å gå ned igjen. I 2017 og 2018 er det anslått en prisstigning på om lag 2,0 pst., se tabell 3.1.

Etter mange år med høy reallønnsvekst avtok veksten i 2014 og 2015. I lønnsoppgjørene så langt har partene kommet til enighet om en ramme for årslønnsveksten som vil gi reallønnsnedgang i år. Den svakere utviklingen i norsk økonomi har bidratt til nedgangen i lønnsveksten de siste par årene. I takt med høyere aktivitet i norsk økonomi og økt etterspørsel etter arbeidskraft, er lønnsveksten ventet å ta seg opp igjen. I 2017 ventes lønningene igjen å stige raskere enn konsumprisene. Perioden 2011–2018 viser en betydelig variasjon fra 3,2 pst. reallønnsvekst i 2012 til et anslag på -1,0 pst. i 2016. Den gjennomsnittlige årlige reallønnsveksten sett under ett anslås å bli 1,3 pst. fra 2011 til 2018.

Den gjennomsnittlige veksten i realinntekten for pensjonister er i perioden 2011–2018 anslått til 0,5 pst. Gitt anslagene for 2016–2018, vil realveksten i pensjonene være positiv i fem av de åtte årene fra 2011 til 2018, mens den vil være negativ i 2015 og 2016 og om lag uendret i 2017. I 2016 vil også lønnstakere ha nedgang i reallønnen.

Tabell 3.1 Utvikling i alderspensjonistenes inntekt 2011–2018. Prosent

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Gjennomsnitt 2011–2018
Nominell lønnsvekst[1]	4,2	4,0	3,9	3,1	2,8	2,4	2,7	3,0	3,3
Prisvekst[1]	1,2	0,8	2,1	2,0	2,1	3,4	2,0	1,9	1,9
Reallønnsvekst	3,0	3,2	1,8	1,1	0,7	-1,0	0,7	1,1	1,3
Realvekst i alderspensjon[2]	1,8	2,4	0,9	0,9	-0,4	-1,6	-0,1	0,4	0,5

[1] Historiske tall 2011–2015. Anslag fra Nasjonalbudsjettet 2017 for 2016–2018

[2] Realvekst i alderspensjon gjelder alderspensjon utover minstenivået og er justert for avvik mellom anslått og faktisk lønnsvekst i foregående år

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

3.3 Endring av grunnpensjon og minstepensjon fra 2016

Stortinget vedtok i 2015 endringer i pensjonsreglene som bidrar til å øke pensjonene i 2016 og 2017. Grunnpensjonen til gifte og samboende pensjonister ble økt fra 85 til 90 pst. av grunnbeløpet med virkning fra 1. september 2016. Den enkelte pensjonist får som følge av dette en økning i pensjonen på om lag 4 000 kroner per år. Økningen vil komme om lag 650 000 pensjonister til gode, hvorav 500 000 alderspensjonister, 140 000 uføretrygdede og 15 000 andre pensjonister, hovedsakelig mottakere av statlig og kommunal avtalefestet pensjon. Stortinget vedtok også å øke minstepensjonen for enslige alderspensjonister med 4 000 kroner fra samme tidspunkt. Endringene i pensjonsreglene får full effekt fra 2017. Boks 3.1 viser effekten i 2016 av økningen i grunnpensjon og minstepensjon fra 1. september 2016. Det er lagt til grunn gjennomsnittlig tilleggspensjon i 2016 og uttak ved 67 år før levealdersjustering.

3.4 Endring av skatt i 2016

For 2016 ble det vedtatt betydelige lettelser i personbeskatningen, noe som også kommer alderspensjonister til gode. Lavere skattesats på alminnelig inntekt kombinert med innføring av trinnskatt reduserer marginalskatten på pensjon med 0,3 prosentpoeng for de fleste personlige skattytere, herunder også for alderspensjonister. I tillegg ble innslagspunktet for formuesskatt økt fra 1,2 til 1,4 mill. kroner, noe som også kommer en stor del av pensjonistene til gode.

Øvre grense for minstefradrag i pensjonsinntekt økte med 1,9 pst. fra 72 200 kroner i 2015 til 73 600 kroner i 2016. Maksimalt beløp for det særskilte skattefradraget for pensjonister ble redusert med 3 pst. fra 30 800 til 29 880 kroner i 2016, mens innslagspunktet for nedtrapping av skattefradraget med 15,3 pst. økte fra 180 800 til 184 800 kroner, og innslagspunktet for nedtrapping av skattefradraget med 6,0 pst. økte fra 273 650 til 278 950 kroner.

Boks 3.1 Økning av grunnpensjon og minste pensjonsnivå

Økt grunnpensjon fra 1. september 2016

Etter reguleringen 1. mai utgjør grunnpensjonen til gifte og samboende pensjonister 6 508 kroner per måned, jf. boks 2.3. Økningen i grunnpensjonen fra 1. september beregnes ved at grunnpensjon i august måned multipliseres med 90 pst. av G og divideres med 85 pst. av G, jf. forskrift 22. desember 2009 nr. 1810 om alderspensjon i folketrygden kapittel 11 og Prop. 11 L (2015-2016) punkt 2.3.2.

Grunnpensjon	6 508 kroner x 6 943/6 557	6 891 kroner
Tilleggspensjon		12 241 kroner
Sum		19 132 kroner

Økt minste pensjonsnivå fra 1. september 2016

Etter reguleringen 1. mai utgjør minste pensjonsnivå etter høy sats 179 748, jf. boks 2.4. Fra 1. september ble det innført en ny særskilt sats for enslige alderspensjonister på **183 748 kroner**, jf. forskrift 27. mai 2016 nr. 530 om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser for garantipensjon fra 1. mai 2016 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger §§ 2 og 3 andre ledd.

Grunnpensjon	7 657 kroner
Tilleggspensjon	5 101 kroner
Pensjonstillegg	2 554 kroner
Sum	15 312 kroner

Samlet skattelette i 2016 for mottakere av alderspensjon anslås til om lag 540 mill. kroner, noe som i gjennomsnitt tilsvarer 600 kroner per pensjonist. Dette kommer i tillegg til vel 2 mrd. kroner i samlede skattelettelser til alderspensjonistene for årene 2014 og 2015.

3.5 Vekst i utbetalt pensjon for ulike husholdningstyper

Tabell 3.2 viser beregnet vekst i utbetalt pensjon og realvekst før og etter skatt for enslige og ektepar med minsteytelse og for enkelte utvalgte husholdningstyper for 2015, 2016 og 2017.

Nominell økning i minste pensjonsnivå for 2016 er 2,8 pst. for enslige og 2,9 pst. for ektepar der begge har minsteytelse. Noe av økningen siden 2015 skyldes økt minstepensjonen for enslige alderspensjonister og økt grunnpensjonen til gifte og samboende pensjonister med virkning fra 1. september 2016. Beregnet realvekst etter skatt i 2016 er -0,6 pst. for enslige og -0,5 pst. for ektepar.

Tabell 3.2 inneholder også beregninger for enslige alderspensjonister med en pensjon i 2015 på henholdsvis 250 000 kroner og 550 000 kroner og for pensjonistektepar med en samlet inntekt på henholdsvis 550 000 kroner og 750 000 kroner. Det er forutsatt at de kun har alderspensjon som inntekt (inkl. tjenestepensjon) og ikke betaler skatt på formue. Beregnet realvekst etter skatt i 2016 er -1,3 pst. for enslige med en inntekt på 250 000 kroner, og -0,9 pst. for enslige med en inntekt på 550 000 kroner og ektepar med en samlet inntekt på 550 000 og 750 000 kroner.

For å vise helårseffekten av endringen av grunnpensjon for gifte og samboende pensjonister og minstepensjon for enslige pensjonister med opptjening etter gammel folketrygd med virkning fra 1. september 2016, jf. punkt 3.3, inneholder tabellen beregnet årlig vekst for 2017. Beregningene for 2017 er basert på anslagene for lønnsvekst og prisvekst som ligger til grunn for statsbudsjettet 2017. Gitt disse anslagene, vil realveksten etter skatt i 2017 bli 0,1 pst. for enslige med en inntekt på 250 000 kroner, 0,4 pst. for enslige med en inntekt på 550 000 kroner, 0,9 pst. for ektepar med en samlet inntekt på 550 000 og 0,8 pst. for ektepar med en samlet inntekt på 750 000 kroner.

Den høye nominelle veksten i minsteytelsen for uføre i 2015 er en følge av uførereformen, hvor innføring av lønnsbeskatning av ny uføretrygd ble kompensert med en økning i brutto uføreytelse, noe som resulterte i en høy realvekst før skatt. Realvekst etter skatt for uføre med minsteytelse var 1,8 pst. for enslige og 2,8 pst. for ektepar i 2015. Den relativt høye realveksten etter skatt kan forklares med at det ble tatt utgangspunkt i skattereglene for 2011 ved økningen i satsene for minste uføreytelse ved overgangen til ny skattepliktig uføretrygd. Etter 2011 har imidlertid skattenivået på inntekter på nivå med minsteytelsene for uføre blitt redusert, spesielt gjennom økninger i minstefradraget for lønn og trygd. Beregnet realvekst etter skatt i 2016 for uføre med minsteytelse falt til -0,1 pst. for enslige og -0,2 pst. for ektefeller. Realveksten for uføre var høyere etter skatt enn før skatt i 2016.

Tabell 3.2 Beregnet årlig vekst i pensjon og trygd for utvalgte husholdningstyper. Prosent

	2015			2016			2017[1]		
Pensjon/trygd	Nominell vekst	Realvekst før skatt	Realvekst etter skatt	Nominell vekst	Realvekst før skatt	Realvekst etter skatt	Nominell vekst	Realvekst før skatt	Realvekst etter skatt
Enslig, alderspensjon, minsteytelse[2]	2,0	-0,1	-0,1	2,8	-0,6	-0,6	3,6	1,6	1,6
Ektepar, alderspensjon, begge minsteytelse	2,0	-0,1	-0,1	2,9	-0,5	-0,5	4,0	1,9	1,9
Enslig, 250 000 kr	1,7	-0,4	0,6	1,7	-1,6	-1,3	1,9	-0,1	0,1
Enslig, 550 000 kr	1,7	-0,4	-0,1	1,7	-1,6	-0,9	1,9	-0,1	0,4
Ektepar, 350 000 + 200 000 kr	1,7	-0,4	0,2	2,3	-1,1	-0,9	3,0	0,9	0,9
Ektepar, 500 000 + 250 000 kr	1,7	-0,4	0,1	2,1	-1,2	-0,9	2,7	0,7	0,8
Enslig ufør, minsteytelse	27,1	24,5	1,8	2,5	-0,9	-0,1	2,7	0,7	1,1
Ektepar ufør, begge minsteytelse	26,3	23,7	2,8	2,5	-0,9	-0,2	2,7	0,7	1,2

[1] Beregningene er basert på vekstfaktorene som ligger til grunn for statsbudsjettet 2017, jf. Meld. St. 1 (2016–2017) Nasjonalbudsjettet 2017, og regjeringens forslag til skatteregler, jf. Prop. 1 LS (2016–2017) Skatter, avgifter og toll 2017

[2] Fra 1.9.2016 er ny særskilt sats for enslige lagt til grunn for beregningene

Kilde: Finansdepartementet

4 Utvikling i samlet realinntekt blant den eldre befolkningen fra 2004 til 2014

4.1 Innledning

I dette kapittelet presenterer departementet statistikk som belyser utviklingen i samlet inntekt for den eldre befolkningen i perioden fra 2004 til 2014. Mange i aldersgruppen over 62 år står fortsatt i arbeid, og mange kombinerer arbeid med pensjonsuttak. Samtidig er det en del som kun mottar alderspensjon, og enkelte mottar andre ytelser fra det offentlige. Det er derfor viktig å se på samlet inntekt, og ikke bare alderspensjon fra folketrygden.

I 2014 var det i overkant av 1 100 000 personer som var 62 år eller eldre. Figur 4.1 illustrerer sammensetningen av samlet inntekt for alle som var 62 år eller eldre i 2014, fordelt etter alder. Samlet inntekt er stort sett fallende med økt alder. 62-åringene hadde en gjennomsnittlig inntekt på rundt 520 000 kroner, mens tilsvarende nivå for 75-åringene var rundt 330 000 kroner. Skattereglene behandler pensjonsinntekt lempeligere enn yrkesinntekt, og dette kombinert med et progressivt skattesystem gjør at inntektsforskjellene mellom aldersgruppene er mindre når man måler etter skatt. 62-åringenes inntekt etter skatt utgjorde 74 prosent av samlet inntekt i 2014, mens tilsvarende andel for 75-åringene var 82 prosent.

Yrkesinntekten utgjør den viktigste inntektskomponenten frem til fylte 67 år. For 67-åringene utgjør yrkesinntekt og alderspensjon om lag like stor andel av samlet inntekt, en andel på rundt 30 prosent hver.

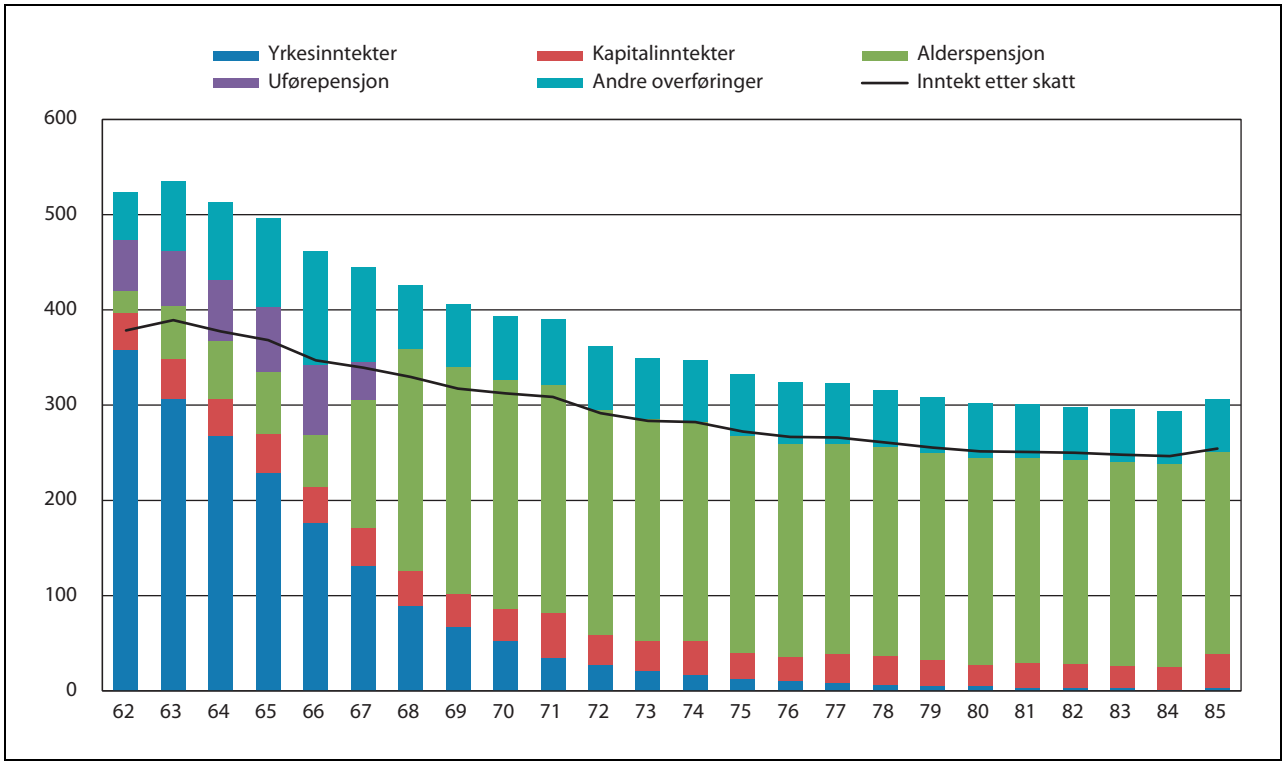

Figur 4.1 Sammensetning av inntekt for personer 62–85 år i 2014. Tusen kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå

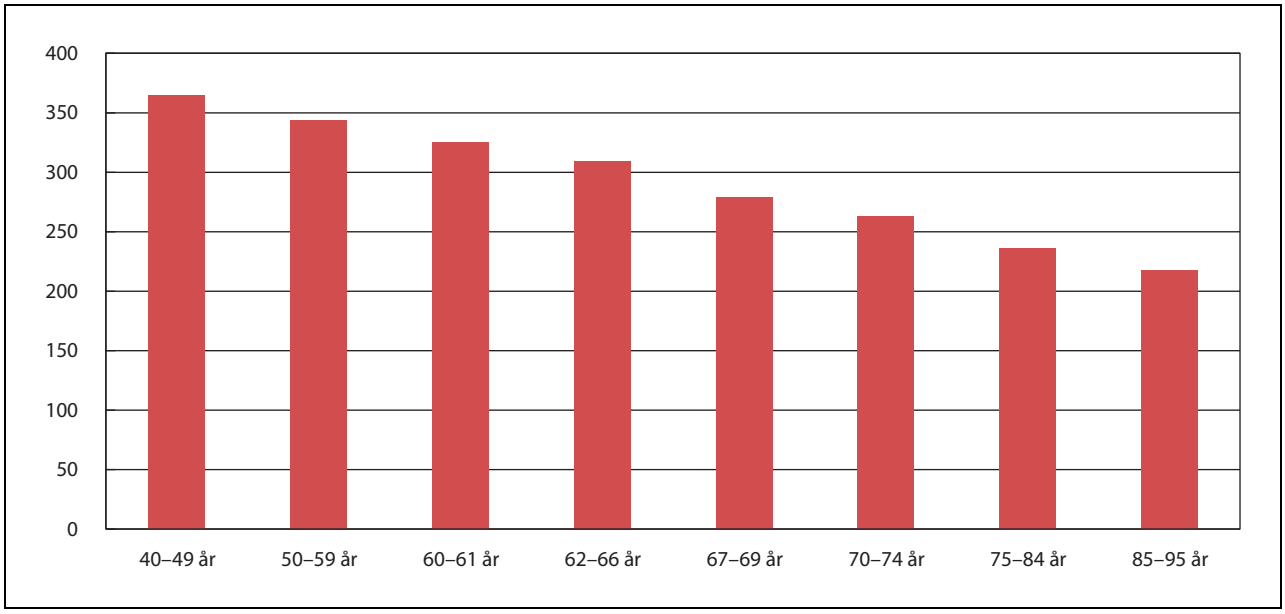

Figur 4.2 Median samlet inntekt etter skatt i 2014. Tusen kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå

4.2 Realvekst i samlet inntekt etter skatt

Hvis man sammenlikner den eldre befolkningen med den yngre, så ser en at inntektsnivået er høyere blant den yngre delen av befolkningen enn blant den eldre delen, jf. figur 4.2 som viser median samlet inntekt etter skatt for ulike aldersgrupper i 2014. Median inntekt etter skatt sier noe om hvordan kjøpekraften er for medianen i hver aldersgruppe, det vil si den personen som ligger midt i inntektsfordelingen for den aktuelle aldersgruppen. Median inntekt etter skatt for aldersgruppen 67–69 år er 85 pst. av tilsvarende inntekt for aldersgruppen 60–61 år.

Ved å sammenligne utviklingen i kjøpekraft for den eldre befolkningen med utviklingen for den øvrige befolkningen, får man et bilde av hvordan utviklingen for den eldre befolkningen har vært relativt til andre aldersgrupper.

Figur 4.3 viser realveksten i median samlet inntekt etter skatt for utvalgte aldersgrupper i

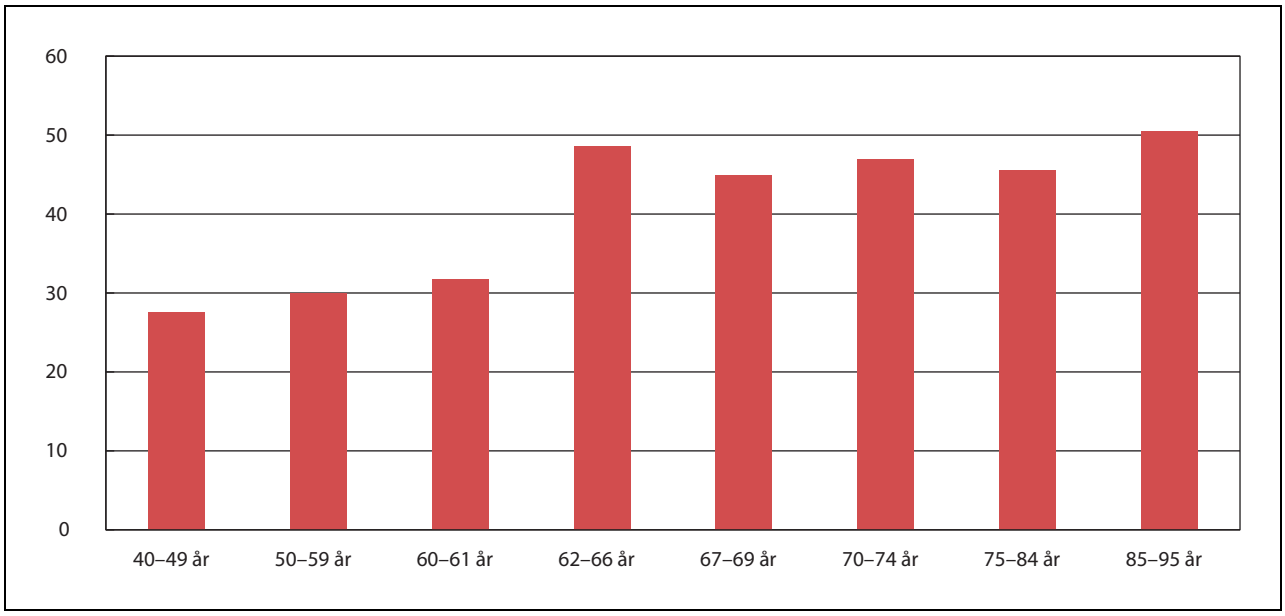

Figur 4.3 Realvekst i median samlet inntekt etter skatt fra 2004 til 2014. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

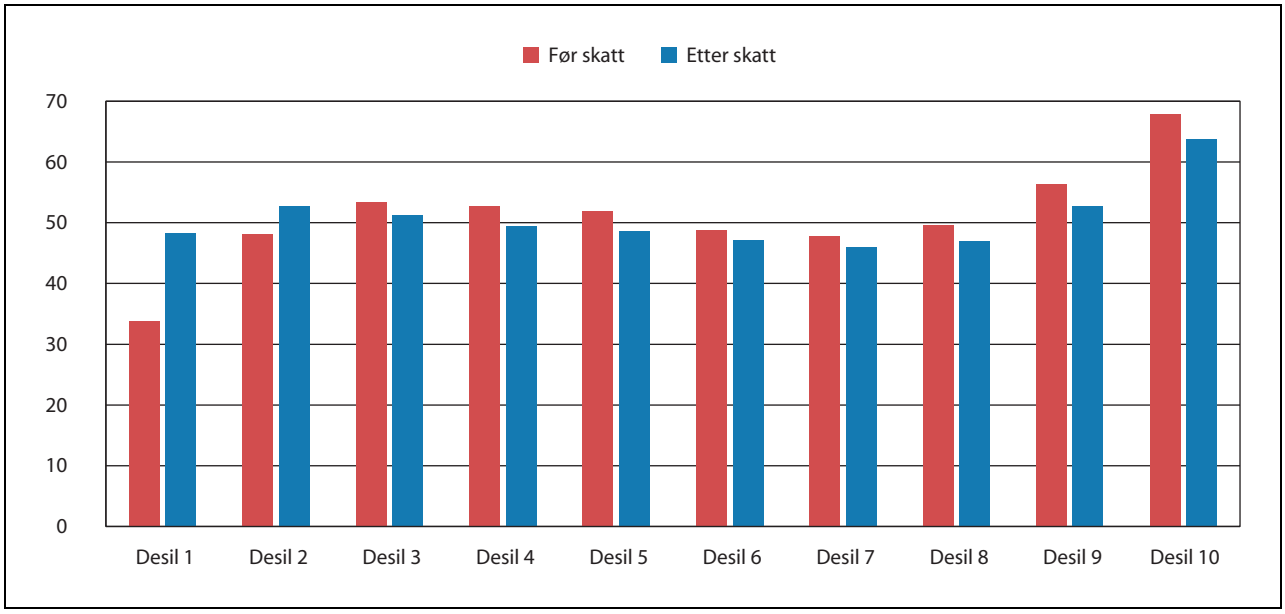

Figur 4.4 Realvekst i median samlet inntekt før og etter skatt fra 2004 til 2014 for personer som er 62 år eller eldre fordelt på desiler. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

perioden 2004–2014. Den viser at den eldre befolkningen, det vil si personer fra 62 år og oppover, har hatt en sterkere økning i kjøpekraften enn den yngre befolkningen de siste ti årene. Den eldre delen av befolkningen har i løpet av perioden hatt en realvekst på rundt 45 pst., mens den yngre delen har hatt enn realvekst på rett over 30 pst. Den sterke veksten for de eldre skyldes blant annet økt yrkesaktivitet, men spesielt for dem over 66 år er også økt pensjonsopptjening en viktig årsak. I tillegg har pensjonene økt mer enn prisveksten i perioden.

Det har også interesse å se hvordan utviklingen i kjøpekraft har vært for henholdsvis dem med lavest inntekt og dem med høyest inntekt, ettersom det sier noe om fordelingen av samlet inntekt blant den eldre delen av befolkningen. En måte å måle inntektsfordeling på er å dele befolkningen inn i ulike grupper basert på størrelsen på inntekten, og måle hvordan inntekten i de forskjellige gruppene har utviklet seg. En ofte brukt grupperingsenhet er en desilfordeling. En desilfordeling for samlet inntekt betyr at populasjonen er delt i 10 intervaller, slik at hvert intervall inneholder like mange personer. Desil 1 referer da til de 10 prosentene med lavest inntekt, desil 2 refererer til de 10 prosentene med nest lavest inntekt osv.

Figur 4.4 viser hvordan økningen i kjøpekraft for den eldre befolkningen er fordelt på ulike desiler. Realveksten i inntekt etter skatt har vært høy for alle desiler. Økningen i kjøpekraft har imidlertid vært sterkest blant de 10 prosentene med høyest samlet inntekt, med en realvekst i median inntekt på over 65 prosent, både før og etter skatt. Realinntektsveksten har også vært høy blant dem med lavest samlet inntekt. De tre laveste desilene, det vil si de 30 prosentene med lavest samlet inntekt, har hatt en realvekst i median samlet inntekt etter skatt på om lag 50 prosent i perioden.

Den sterke realveksten i samlet inntekt blant dem med høyest samlet inntekt fanger trolig opp at en del høytlønnede kombinerer full jobb og full pensjon, noe som ikke var mulig i 2004. God realvekst også for dem med lavest samlet inntekt reflekterer trolig økningen i minstepensjonen i perioden.

5 Pensjonsreformen og bakgrunnen for gjeldende regler for regulering av pensjon

Departementet viser til at bakgrunnen for pensjonsreformen er de utfordringene pensjonssystemet står overfor med sterk vekst i pensjonsutgiftene som følge av aldring av befolkningen og tidlig avgang fra arbeidslivet. De overordnede målene for reformen er å gjøre pensjonssystemet mer økonomisk bærekraftig og stimulere til høy yrkesdeltaking. Sentrale elementer i ny alderspensjon i folketrygden er:

- *Alleårsopptjening*: Alle år i arbeid gir pensjonsmessig uttelling
- *Fleksibelt, nøytralt uttak*: Pensjonen kan tas ut fleksibelt fra 62 år og kombineres med arbeid uten avkortning i pensjonen. Årlig pensjon er høyere jo senere den tas. Samlede utbetalinger i perioden som pensjonist vil forventningsvis være uavhengig av uttakstidspunkt.
- *Levealdersjustering*: Når levealderen i befolkningen øker, må yngre årskull arbeide noe lenger og/eller utsette pensjonsuttaket noe for å oppnå samme pensjon enn eldre årskull
- *Nye regler for regulering*: Pensjon under utbetaling reguleres med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 pst.

I Stortingets vedtak 26. mai 2005 i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 12 (2004–2005) Pensjonsreform – trygghet for pensjonene het det:

> «Etter at pensjonsreformen er trådt i kraft, justeres løpende pensjoner i folketrygden med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten.
>
> Opparbeidede pensjonsrettigheter justeres med lønnsveksten. (…)»

Intensjonen bak vedtaket om å regulere pensjonene med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten, var at pensjonistene over tid skulle kompenseres for prisveksten og i tillegg få del i den generelle velstandsveksten i samfunnet. Et alternativ til å regulere pensjonene med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten kunne, innenfor den gitte økonomiske rammen, vært å regulere med lønnsveksten, men da med et lavere utgangsnivå på pensjonen. Ved å regulere pensjonen under utbetaling lavere enn lønnsveksten, sikres pensjonistene dermed en bedre inntekt i de første årene som pensjonist enn det som ville følge av å regulere pensjonene med lønnsveksten.

Stortinget sluttet seg i vedtak 23. april 2007 til regjeringens forslag i St. meld. nr. 5 (2006–2007) om at endrede regler for regulering av pensjoner under utbetaling også skulle omfatte eksisterende alderspensjonister. Begrunnelsen var at også dagens pensjonister skulle bidra til å styrke bærekraften i pensjonssystemet, ikke bare kommende generasjoner.

I lov om ny alderspensjon ble prinsippet om at pensjon skulle reguleres med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst innført ved å benytte lønnsveksten fratrukket en fast faktor, jf. Ot.prp. nr. 37 (2008–2009). Faktoren ble satt til 0,75 pst. for forventningsvis å gi om lag samme resultat over tid som om pensjonene ble regulert med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten. I forarbeidene ble det vektlagt at regulering med lønnsveksten fratrukket en fast faktor på 0,75 pst., sammenliknet med å regulere med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten, ville ha flere fordeler:

En stabil utvikling i pensjonistenes inntekter i forhold til de yrkesaktives inntekter

Ved å regulere pensjonene med lønnsveksten fratrukket en fast faktor sikres at utviklingen i pensjonistenes inntekt står i et fast forhold til utviklingen i de yrkesaktives inntekter. Det vises til at det ved den årlige reguleringen har vært lagt vekt på at pensjonistene skulle følge inntektsutviklingen til de yrkesaktive. Med regulering av pensjoner med lønnsveksten som deretter fratrekkes 0,75 pst., følger pensjonistenes inntektsutvikling lønnstakernes inntektsutvikling med et fast fradrag. Reguleringen gir dermed god forutsigbarhet om utviklingen i relativ inntekt.

Pensjonsutgifter som står i forhold til verdiskapingen i samfunnet

Regulering med lønnsveksten fratrukket en fast faktor sikrer at pensjonsutgiftene utgjør en relativt stabil andel av de samlede lønnsinntektene og verdiskapingen i samfunnet, og dermed står i forhold til den økonomiske bæreevnen. Regulering med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst ville bidratt til økte pensjonsutgifter som andel av lønnsinntektene i perioder med svak reallønnsvekst, og reduserte pensjonsutgifter i perioder med sterk reallønnsvekst. Pensjonsutgiftene ville da blitt tyngre å finansiere i perioder med svak økonomisk vekst.

Systemfordeler

Fra 2011 er det innført levealdersjustering og fleksibelt nøytralt uttak av alderspensjon fra 62 år. Fleksibelt nøytralt uttak innebærer at årlig pensjon øker jo senere den tas ut, som følge av at pensjonen da skal utbetales i færre år. Samlet pensjonsutbetaling vil være uavhengig av ved hvilken alder den enkelte velger å ta ut pensjon. Levealdersjustering innebærer at pensjonen ved en gitt uttaksalder justeres for utviklingen i befolkningens levealder. Yngre årskull må arbeide noe lenger for å oppnå samme alderspensjon som andel av inntekten når levealderen i befolkningen øker.

I alderspensjon opptjent etter nye opptjeningsregler skjer justeringen for uttaksalder og endringer i forventet levetid ved at opptjent pensjonsbeholdning deles på et delingstall som er tilnærmet lik gjenstående levetid fra uttakstidspunktet for hvert årskull. I alderspensjon opptjent etter tidligere regler skjer tilsvarende justering ved hjelp av forholdstall som i all hovedsak gjenspeiler gjenstående levetid på samme måte som delingstall.

I fastsettingen av delingstall og forholdstall er det hensyntatt hvordan pensjonen reguleres etter uttak. Ved å regulere med lønnsveksten og deretter trekke fra 0,75 pst., og gitt at diskonteringsfaktoren er lik lønnsveksten, kan delingstallene og forholdstallene beregnes uten å måtte gjøre anslag på lønns- eller prisvekst. En sikrer dermed samsvar mellom opptjent pensjon og pensjonsutbetalinger, uavhengig av hva lønnsutviklingen faktisk måtte bli i årene man mottar alderspensjon.

Dersom den årlige reguleringen av løpende pensjoner i stedet ble beregnet med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten, ville en måtte anslå reallønnsveksten for de neste 20–30 årene. I praksis vil faktisk vekst ofte avvike fra anslått. Regulering med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten ville dermed kunne gi grunnlag for diskusjon rundt hvilke forutsetninger som skulle legges til grunn ved fastsettingen av delingstallene og forholdstallene, og til mulige krav om kompensasjon dersom reallønnsveksten skulle bli høyere enn antatt. Å regulere med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten ville potensielt kunne ha store negative systemmessige konsekvenser, og ville også kunne skape usikkerhet om den økonomiske bærekraften i systemet.

Det er et vilkår for uttak av alderspensjon før 67 år at alderspensjon minst skal tilsvare minste pensjonsnivå (minstepensjonen) ved 67 år. Minste pensjonsnivå reguleres med lønnsveksten og justeres deretter for effekten av levealdersjusteringen for 67-åringer i reguleringsåret. I og med at delingstallene og forholdstallene fastsettes med endelig virkning det året et årskull fyller 61 år, vil effekten av levealdersjusteringen og minste pensjonsnivå ved 67 år for et gitt årskull i utgangspunktet være kjent før årskullets første mulige uttakstidspunkt. Når pensjon under utbetaling reguleres med lønnsveksten fratrukket 0,75 pst., kan vedkommendes pensjonsnivå også fremskrives til 67 år, og vilkårsprøvingen kan foretas uten å gjøre anslag på fremtidig lønns- eller prisvekst. En sikrer dermed at personer som søker om å få ta ut pensjon før 67 år, får søknaden innvilget eller avslått på et i utgangspunktet riktig grunnlag.

Figur 5.1 illustrerer hvordan regulering av alderspensjon med lønnsveksten fratrukket 0,75 pst. ville ha virket sammenliknet med regulering med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten for årene 1967–2015. Reallønnsveksten har i perioden 1967–2015 vært om lag 1,8 pst. per år, men med årlige variasjoner. Denne perioden sett under ett ville med en regulering basert på gjennomsnittet av lønns- og prisveksten gitt en gjennomsnittlig årlig realvekst i pensjonene på vel 0,9 pst. Dersom man i stedet hadde lagt til grunn lønnsutviklingen fratrukket en fast faktor på 0,75 pst., ville den årlige gjennomsnittlige realveksten i pensjonene vært vel 1,0 pst. Dette gir en indikasjon på at gjeldende reguleringsregler over tid gir en vekst i pensjonene som forutsatt i arbeidet med pensjonsreformen.

Dersom pensjonene hadde vært regulert etter gjeldende regler fra 1967, ville pensjonistene hatt negativ realinntektsutvikling i 11 av 48 år etter 1967. I 6 av de 11 årene ville også reallønnsveksten vært negativ.

I perioden 2011–2015 har gjennomsnittlig årlig realvekst i pensjonene vært 1,1 pst., jf. punkt 3.2. Dersom alderspensjonen hadde vært regulert

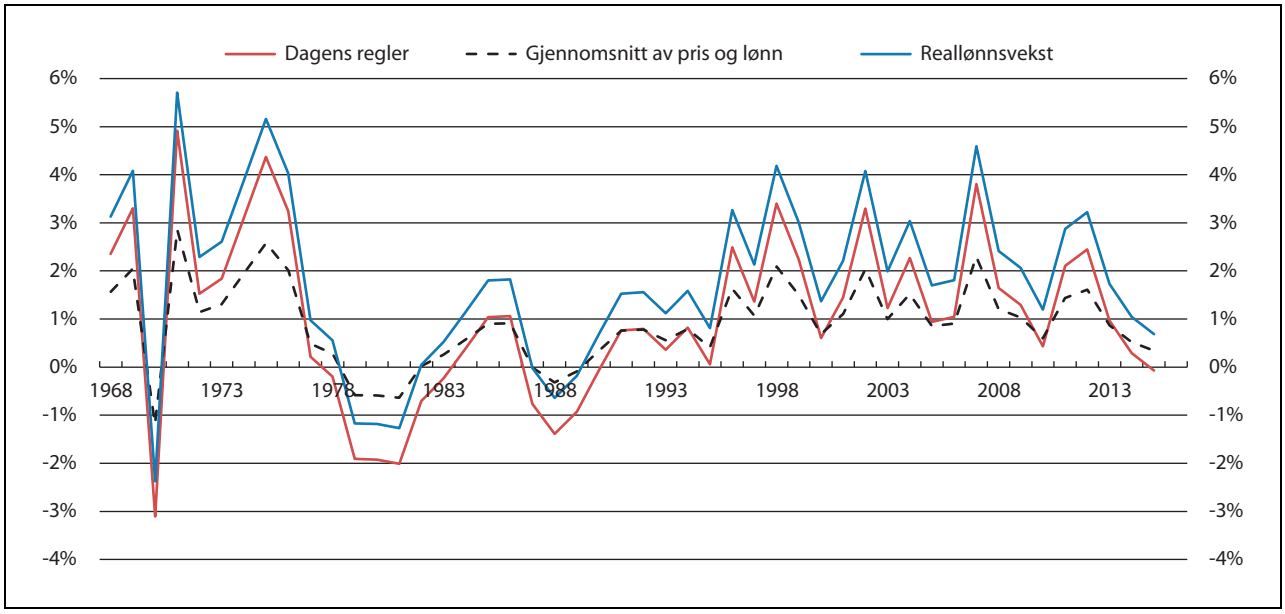

Figur 5.1 Vekst i reallønn og årlig endring i realverdi av pensjon ved regulering med dagens regler og ved gjennomsnitt av pris- og lønnsvekst. [1] 1967–2015. Prosent

[1] Anslaget for realvekst er ikke justert for avvik mellom anslått og faktisk lønnsvekst

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Arbeids- og velferdsdirektoratet

med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten i denne perioden, ville gjennomsnittlig årlig realvekst i pensjonen ha vært om lag 1,0 pst., det vil si noe lavere enn det gjeldende regler har gitt siden innføringen av nye reguleringsregler. I 2016 gir gjeldende reguleringsregler et dårligere resultat enn det gjennomsnittet av lønns- og prisveksten ville ha gitt. Gjennomsnittet for perioden 2011–2016 forventes likevel å gi en realvekst på 0,7 pst. per år, hvilket er sammenfallende med det en regulering med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten ville ha gitt i denne perioden. Inkluderes også prognoseårene 2017 og 2018, forventes gjeldende regler å ville gi en årlig gjennomsnittlig realvekst i pensjonene på 0,5 pst., mens regulering med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten forventes å ville ha gitt en gjennomsnittlig årlig vekst på 0,6 pst.

Å regulere pensjoner med lønnsveksten fratrukket en fast faktor på 0,75 pst. gir generelt en noe mindre jevn utvikling i realverdien av pensjonen enn å regulere med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten, og det gir noe høyere risiko for negativ realinntektsutvikling i enkeltår. På den annen side vil pensjonistene med gjeldende reguleringsregler få større del i den økonomiske veksten i oppgangstider. Over tid forventes gjeldende regler som nevnt å gi om lag samme realvekst i pensjonene som regulering med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten.

Arbeids- og sosialdepartementet

t i l r å r :

Tilråding fra Arbeids- og sosialdepartementet 28. oktober 2016 om Regulering av pensjoner i 2016 og pensjonisters inntektsforhold blir sendt Stortinget.

Vedlegg 1

Forskrift 6. mai 2011 nr. 465

Utskrift fra Lovdata - 21.04.2015 11:39

LOVDATA

Forskrift om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden

Dato	06.05.2011 nr. 465
Departement	Arbeids- og sosialdepartementet
Avd/dir	Pensjonsavdelingen
Publisert	I 2011 hefte 5
Ikrafttredelse	01.05.2011
Sist endret	FOR-2014-12-05-1513
Endrer	
Gjelder for	Norge
Hjemmel	LOV-1997-02-28-19-§1-4, LOV-1997-02-28-19-§19-14, LOV-1997-02-28-19-§20-18
Kunngjort	10.05.2011 kl. 14.40
Rettet	
Korttittel	Forskrift om beregning av lønnsveksten

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 6. mai 2011 med hjemmel i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) § 1-4, § 19-14 og § 20-18. Fremmet av Arbeidsdepartementet.
Endringer: Endret ved forskrifter 11 mai 2012 nr. 414, 5 des 2014 nr. 1513.

§ 1. ***Virkeområde***

Forskriften inneholder nærmere bestemmelser om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved reguleringen av

a) grunnbeløpet etter folketrygdloven § 1-4 første ledd,

b) restpensjon etter folketrygdloven § 19-14 første ledd,

c) pensjon under utbetaling etter folketrygdloven § 19-14 andre ledd,

d) satsene for minste pensjonsnivå etter folketrygdloven § 19-14 tredje ledd,

e) pensjonsbeholdning etter folketrygdloven § 20-18 første ledd,

f) pensjon under utbetaling etter folketrygdloven § 20-18 andre ledd og

Figur 1.1

Forskrift om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbe... Side 2 av 2

g) satsene for garantipensjon etter folketrygdloven § 20-18 tredje ledd.

§ 2. ***Lønnsvekst i reguleringsåret og avvik mellom forventet og faktisk lønnsutvikling siste to år***

Til grunn for reguleringen legges forventet lønnsutvikling i reguleringsåret, justert for eventuelt avvik mellom forventet og faktisk lønnsutvikling siste to år.

Forventet lønnsutvikling i reguleringsåret settes lik regjeringens anslag for gjennomsnittlig årslønnsvekst for alle sektorer slik det framkommer i revidert nasjonalbudsjett.

Faktisk lønnsutvikling for siste to år settes til gjennomsnittlig årslønnsvekst for lønnstakere under ett fastsatt i rapporten Grunnlaget for inntektsoppgjørene fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene.

Det skal vurderes om det foreligger særlige forhold som har påvirket lønnsutviklingen for enkeltgrupper, og om effekten av dette skal holdes utenfor ved beregningen av lønnsveksten.

0 Endret ved forskrift 11 mai 2012 nr. 414 (i kraft straks med virkning fra 1 mai 2012).

§ 3. ***Beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved reguleringen***

Dersom den faktiske lønnsveksten er høyere eller lavere enn forventet lønnsvekst siste to år (avvik), skal det fastsettes en samlet lønnsvekst for forventet lønnsutvikling, justert for avviket. Ved fastsettelsen av den samlede prosentvise årslønnsveksten (sl) skal det først tas hensyn til avvikene (a1 og a2) i prosentpoeng og deretter til den forventede prosentvise lønnsvekst (f) i inneværende år: sl = ((1 + a1/100) x (1 + a2/100) x (1 + f/100) - 1) x 100.

Samlet årslønnsvekst, avvik og forventet lønnsvekst fastsettes i prosent med to desimaler.

Nytt grunnbeløp fra 1. mai settes slik at den prosentvise veksten i det gjennomsnittlige grunnbeløpet fra forrige kalenderår til inneværende kalenderår blir lik samlet årslønnsvekst.

Med lønnsveksten etter § 1 menes den prosentvise økningen i grunnbeløpet fra april til mai i inneværende år som følger av beregningen omtalt ovenfor. Lønnsveksten fastsettes med to desimaler.

0 Endret ved forskrift 11 mai 2012 nr. 414 (i kraft straks med virkning fra 1 mai 2012).

§ 4. ***Drøfting med organisasjonene***

Før fastsetting av lønnsveksten som skal benyttes i reguleringen av grunnbeløpet og alderspensjonen, skal tallgrunnlaget som beskrevet i § 2 drøftes med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner. Med pensjonistenes organisasjoner menes organisasjoner som får statstilskudd etter forskrift 31. oktober 2012 nr. 1016 om tilskudd til pensjonistenes organisasjoner.

0 Endret ved forskrift 5 des 2014 nr. 1513.

§ 5. ***Ikraftsetting***

Forskriften trer i kraft 1. mai 2011.

https://lovdata.no/pro/download/?type=printDocument&id=SF/forskrift/2011-05-06-... 21.04.2015

Figur 1.2

Vedlegg 2

Forskrift 27. mai 2016 nr. 530

Forskrift om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser ... Side 1 av 2

LOVDATA

Forskrift om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser for garantipensjon i folketrygden fra 1. mai 2016 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger

Dato	FOR-2016-05-27-530
Departement	Arbeids- og sosialdepartementet
Publisert	I 2016 hefte 7
Ikrafttredelse	01.05.2016
Sist endret	FOR-2016-06-17-709 fra 01.09.2016
Endrer	FOR-2015-05-29-578, FOR-2015-11-20-1335
Gjelder for	Norge
Hjemmel	LOV-1997-02-28-19-§1-4, LOV-1997-02-28-19-§4-4, LOV-1997-02-28-19-§19-14, LOV-1997-02-28-19-§20-18
Kunngjort	30.05.2016 kl. 15.20
Korttittel	Forskrift om grunnbeløp, reguleringsfaktorer m.m.

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 27. mai 2016 med hjemmel i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) § 1-4 andre ledd, § 4-4 femte ledd, § 19-14 åttende ledd og § 20-18 åttende ledd. Fremmet av Arbeids- og sosialdepartementet.
Endringer: Endret ved forskrift 17 juni 2016 nr. 709.

§ 1. Grunnbeløpet i folketrygden fastsettes til 92 576 kroner.

§ 2. Reguleringsfaktoren etter § 19-14 første ledd (lønnsveksten) settes til 2,78 prosent. Reguleringsfaktoren etter § 19-14 andre ledd settes til 2,01 prosent.

§ 3. Fra 1. mai 2016 fastsettes satsene for minste pensjonsnivå etter folketrygdloven § 19-8 til 142 915 kroner for lav sats, til 166 274 kroner for ordinær sats, til 179 748 kroner for høy sats og til 280 337 kroner for den særskilte satsen.

Fra 1. september 2016 fastsettes satsene for minste pensjonsnivå etter folketrygdloven § 19-8 tredje til og med sjette ledd slik:

1. Lav sats etter tredje ledd fastsettes til 147 408 kroner.
2. Ordinær sats etter fjerde ledd fastsettes til 170 765 kroner.
3. Høy sats etter femte ledd fastsettes til 179 748 kroner.
4. Særskilt sats etter sjette ledd bokstav a fastsettes til 183 748 kroner.
5. Særskilt sats etter sjette ledd bokstav b fastsettes til 280 337 kroner.

0 Endret ved forskrift 17 juni 2016 nr. 709 (i kraft 1 sep 2016).

§ 4. Reguleringsfaktoren etter § 20-18 første ledd (lønnsveksten) settes til 2,78 prosent. Reguleringsfaktoren etter § 20-18 andre ledd settes til 2,01 prosent.

§ 5. Satsene for garantipensjon etter folketrygdloven § 20-9 fastsettes til 166 274 kroner for ordinær sats og til 179 748 kroner for høy sats.

https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2016-05-27-530 17.10.2016

Figur 2.1

Forskrift om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser ... Side 2 av 2

§ 6. Virkningstidspunktet for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger settes til 30. mai 2016.

§ 7. Forskriften trer i kraft 1. mai 2016. Fra samme tid oppheves forskrift 29. mai 2015 nr. 578 og forskrift 20. november 2015 nr. 1335.

0 Endret ved forskrift 17 juni 2016 nr. 709 (i kraft 1 sep 2016).

https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2016-05-27-530 17.10.2016

Figur 2.2

Vedlegg 3

Avtale mellom regjeringen og organisasjonene

Avtale mellom
regjeringen
og
pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner
om regulering av folketrygdens grunnbeløp og pensjoner

1. Formål
Folketrygdens grunnbeløp og pensjoner skal i henhold til folketrygdloven §§ 1-4, 19-14 og 20-18 være gjenstand for årlig regulering. I tråd med forskrift 6. mai 2011 nr. 465 om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden, fastsatt ved kongelig resolusjon, skal det tallgrunnlaget som benyttes ved reguleringen drøftes med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner.

Formålet med denne avtalen er så langt det er mulig å sikre en felles forståelse mellom de undertegnede partene, av de forutsetninger som skal legges til grunn for reguleringen. Det skal også vurderes om det foreligger særlige forhold som det eventuelt skal tas hensyn til.

2. Representasjon
Drøftingen av det aktuelle tallgrunnlaget skal skje i møter mellom avtalepartene.
Organisasjonene kan stille slik representasjon:

▪ Pensjonistforbundet (SAKO-samarbeidet)	inntil 10 deltakere
▪ Seniorsaken	inntil 2 deltakere
▪ Forsvarets seniorforbund	inntil 2 deltakere
▪ Landslaget for offentlige pensjonister	inntil 2 deltakere
▪ Funksjonshemmedes fellesorganisasjon	inntil 4 deltakere
▪ Samarbeidsforumet av Funksjonshemmedes organisasjoner	inntil 2 deltakere
▪ Landsorganisasjonen i Norge	inntil 2 deltakere
▪ Unio	inntil 2 deltakere
▪ Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund	inntil 2 deltakere
▪ Akademikerne	inntil 2 deltakere

Organisasjonene kan i tillegg stille med rådgivere.

Arbeids- og sosialministeren leder møtene på vegne av regjeringen.

3. Gjennomføring
I forkant av de årlige reguleringene gjennomgår organisasjonene og embetsverket i Arbeids- og sosialdepartementet rapporten "Om grunnlaget for inntektsoppgjørene" fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU), der blant annet gjennomsnittlig årslønnsvekst for lønnstakere under ett for foregående år er fastsatt.

De årlige drøftingene gjennomføres i mai måned, etter at revidert nasjonalbudsjett er lagt fram, der regjeringens anslag for gjennomsnittlig årslønnsvekst for alle sektorer i inneværende år framkommer. Det avholdes to møter. På første møte legger organisasjonene fram sine

Figur 3.1

forslag, og partene tar opp eventuelle særlige forhold som det eventuelt skal tas hensyn til. På det andre møtet drøftes tallgrunnlaget, herunder om det skal tas hensyn til særlige forhold som eventuelt ble tatt opp i første møte.

For at Arbeids- og velferdsetaten og tjenestepensjonsleverandørene skal kunne iverksette pensjonsreguleringen i forbindelse med pensjonsutbetalingen i juli måned, må det tas hensyn til at grunnbeløpet, reguleringsfaktorene og satsene for minste pensjonsnivå skal fastsettes ved kongelig resolusjon i god tid før Stortinget skal behandle tilhørende budsjettproposisjon.

Det føres protokoll fra møtene mellom avtalepartene. Protokollen skal følge sakens dokumenter til Stortinget.

4. Ikrafttredelse og oppsigelse mv.
Denne avtalen trer i kraft straks og gjelder til og med 31. desember 2015 og videre for ett år om gangen hvis ikke en av partene sier den opp med minst tre måneders varsel.

Oslo, 28. november 2014

Arbeids- og sosialdepartementet

Pensjonistforbundet

Seniorsaken

Forsvarets seniorforbund

Landslaget for offentlig pensjonister

Funksjonshemmedes Felleorganisasjon

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

Landsorganisasjonen i Norge

Unio

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Akademikerne

Figur 3.2

Vedlegg 4

Protokoll fra møtet 28. april 2016

PROTOKOLL
fra møtet 28. april 2016 mellom representanter for staten og representanter fra Pensjonistforbundet, Forsvarets seniorforbund, Seniorsaken, Landslaget for offentlige pensjonister, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner, Landsorganisasjonen i Norge, Unio og Akademikerne for å gjennomgå rapporten "Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2016" av 1. april 2016 fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene.

Representanter for staten ved Arbeids- og sosialdepartementet og representanter for Pensjonistforbundet, Forsvarets seniorforbund, Seniorsaken, Landslaget for offentlige pensjonister, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner, Landsorganisasjonen i Norge, Unio og Akademikerne har i møte 28. april 2016 gjennomgått rapporten "Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2016" av 1. april 2016 fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU).

Ved gjennomgangen av rapporten konstaterte partene at TBU foreløpig har anslått lønnsveksten for lønnstakere i alt til 2,8 prosent fra 2014 til 2015. Det er altså et positivt avvik på 0,1 % for 2015 som det skal tas hensyn til. TBU vil se nærmere på dette anslaget fram mot junirapporten. Videre konstaterte partene at TBU ikke har endret sitt tidligere anslag på 3,1 prosent for lønnsveksten for lønnstakere i alt fra 2013 til 2014.

Ovennevnte tall vil ligge til grunn for drøftingene om reguleringen av grunnbeløpet og pensjoner fra 1. mai 2016.

Følgende var til stede på møtet:

- *Pensjonistforbundet:* Ragnhild Nestaas
- *Seniorsaken:* Stig Klingstedt
- *Forsvarets seniorforbund:* Karl Olav Bogevold
- *Landslaget for offentlige pensjonister:* Karin S. Woldseth og Hans Erik Pettersen
- *Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon:* Lilly Ann Elvestad
- *Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner:* Kristine Vierli
- *Landsorganisasjonen i Norge:* Øystein Nilsen
- *Unio:* Erik Orskaug
- *Akademikerne:* Tom Erik Aabø
- *Arbeids- og sosialdepartementet:* Morten Søndergaard Henningsen, Simen Fremmergård, Knut Melheim og Pernille Krohn

Figur 4.1

Yrkesorganisasjonenes sentralforbund deltok ikke på møtet.

Oslo, 28. april 2016

Pensjonistforbundet

Forsvarets seniorforbund

Seniorsaken

Landslaget for offentlige pensjonister

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

Landsorganisasjonen i Norge

Unio

Akademikerne

Arbeids- og sosialdepartementet

Figur 4.2

Vedlegg 5

Protokoll fra møtene 18. og 19. mai 2016

Protokoll fra møtene 18. og 19. mai 2016 mellom Regjeringen og Pensjonistforbundet, Seniorsaken, Forsvarets seniorforbund, Landslaget for offentlige pensjonister, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner, Landsorganisasjonen i Norge, Unio, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund og Akademikerne om tallgrunnlaget for regulering av grunnbeløpet og pensjoner i folketrygden fra 1. mai 2016

Følgende har vært til stede på ett eller flere av møtene:

Pensjonistforbundet: Jan Davidsen, Liv Thun, Ragnhild Hagen, Terje Aasterud, Oddbjørg Morseth, Bjørg Hageløkken, Rolv Skirbekk, Kyrre Stenbro, Arne Jensen, Harald Lund, Kjell Levik, Magne Furesund, Arne Valer, Harald Olimb Norman, Kristin Ruud, Eyvind Frilseth, Ragnhild Nestaas og Sindre Farstad

Seniorsaken: Knut Chr. Høvik og Stig Klingstedt

Forsvarets seniorforbund: Karl Olav Bogevold og Geir Anda

Landslaget for offentlige pensjonister: Toril Ofstad, Karin S. Woldseth og Hans Erik Pettersen

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon: John Berg-Jensen og Lilly Ann Elvestad

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner: Arne Lein

Landsorganisasjonen i Norge: Terje Olsson og Øystein Nilsen

Unio: Erik Orskaug og Bjørn Vaaland

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund: Helle Stensbak

Akademikerne: Tom Erik Aabø

Arbeids- og sosialdepartementet: statsråd Anniken Hauglie, statssekretær Thor Kleppen Sættem, politisk rådgiver Morten N. Bakke, Simen Fremmergård, Morten Søndergaard Henningsen, Knut Melheim, Pernille Krohn og Atle Fremming Bjørnstad

Finansdepartementet: statssekretær Tore Vamraak og Frank Emil Jøssund

På vegne av Pensjonistforbundet, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon og Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner la Jan Davidsen i møtet 18. mai 2016 fram følgende:

Pensjonistforbundet (SAKO samarbeidet), SAFO og FFO, heretter kalt organisasjonene, viser til at det fra Arbeids- og sosialdepartementets side er blitt varslet at trygdedrøftingene for 2016 avholdes 18. og 19. mai 2016.

Organisasjonene viser til forskrift om endring i forskrift om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden, og innretter sitt krav i forhold til dette.

Organisasjonene fremmer med dette følgende:

1

Figur 5.1

1) Organisasjonene er prinsipielt motstandere av at løpende pensjon reguleres lavere enn lønnsveksten. Det er vårt primære krav at pensjon skal reguleres om lag på linje med lønnsvekst. Organisasjonene krever at reguleringsmekanismen endres i tråd med dette og at forhandlingsrett i de årlige trygdeoppgjørene blir gjeninnført.

2) Allerede i fjorårets oppgjør så vi behovet for å gjøre et avvik fra gjeldende retningslinjer for oppgjøret på en slik måte at alle berørte av trygdeoppgjøret ble sikret opprettholdelse av kjøpekraft. Dette ble ikke gjort, med resultat at de aller fleste alderspensjonister fikk redusert kjøpekraft i 2015. For 2016 vil alderspensjonister igjen få redusert sin kjøpekraft og da enda kraftigere enn i 2015. Prognosene for 2017 og 2018 viser samme tendens, jamfør departementets egne beregninger.

Intensjonene i pensjonsreformen var at løpende pensjon skulle reguleres med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Dette skulle sikres på en slik måte at antatt lønnsvekst skulle fratrekkes en fast faktor på 0,75%. Problemet med et slikt fratrekk kommer for dagen de år reallønnsveksten er lav. Organisasjonene forventer at Regjeringen i det minste følger opp Stortingets vedtak om regulering av løpende pensjon med gjennomsnitt av lønns- og prisvekst.

3) Uavhengig av trygdeoppgjør og trygdedrøftinger kan regjeringen vise til endringer i kjøpekraft for gruppen gifte/ samboende ved at den såkalte avkortingen er endret fra 0,85% til 0.90% som på årsbasis gir en lettelse på kr 4000.- pr person. På samme måte kan regjeringen vise til endringer i kjøpekraft for enslige minstepensjonister med kr 4000.- på årsbasis.

Gruppen «enslige pensjonister» har ikke blitt gjenstand for noen endring og vil, med dagens retningslinjer som basis, få en relativt stor kjøpekraftsreduksjon.

Organisasjonene forventer at Regjeringen innretter trygdeoppgjøret på en slik måte at enslige pensjonister får regulert sin pensjon med lønnsveksten for 2016.

På vegne av Seniorsaken la Knut Chr. Høvik i møtet 18. mai 2016 fram følgende:

Krav

Seniorsaken har ett krav i årets trygdedrøftinger – dvs. at pensjonene under utbetaling må reguleres likt med lønnsutviklingen.

Begrunnelse

Seniorsaken tar utgangspunkt i Pensjonskommisjonens innstilling (NOU 2004:1) som forslo at pensjonene under utbetaling skulle reguleres med et gjennomsnitt av forskjellen mellom lønns- og prisvekst. Da Stoltenbergregjeringen og Stortinget 2009 fastsatte underreguleringen til 0,75 prosent var det ut fra et resonnement om at forskjellen mellom lønns- og prisvekst erfaringsmessig hadde ligget på et par prosent, eller i alle fall vesentlig over de halvannen prosent som gir 0,75 prosents underregulering dersom man fulgte Kommisjonens anbefaling. Denne forutsetningen er nå vesentlig endret i det vi har en negativ forskjell mellom lønns- og prisvekst som gir en følbar svekkelse av pensjonistenes kjøpekraft dersom modellen følges som forutsatt av Regjeringen og Stortinget. En god

2

Figur 5.2

illustrasjon på dette er at årets trygderegulering, dersom Kommisjonens anbefaling hadde blitt fulgt, ville ha medført en økning av pensjoner under utbetaling utover lønnsveksten.

Regjeringens egne prognoser tilsier at pensjonistene i flere år vil få årlig svekkelse av kjøpekraften, noe som er totalt uakseptabelt for Seniorsakens medlemmer. I tillegg til at kjøpekraften svekkes år for år, svekkes også den opparbeidete pensjonskapitalen slik at virkningene akkumuleres. Dette gjør at pensjonene over tid blir vesentlig redusert.

Blant Seniorsakens medlemmer er frustrasjonen også stor over Regjeringens manglende vilje til å følge opp fjorårets løfte om å vurdere en modell for å hindre en nedgang i den årlige kjøpekraften for pensjonistene.

Seniorsaken er klar over at landets økonomi tilsier en viss moderasjon for alle. Hvis lønnsutviklingen skjer i tråd med Regjeringens prognoser så tilsier det at lønnstakerne også må regne med en moderat nedgang av kjøpekraft. Det er ikke unaturlig at også pensjonistene får den samme moderate inntektsutviklingen som lønnstakerne.

Andre anliggender

Seniorsaken forutsetter at grunnbeløpet i folketrygden blir regulert i takt med lønnsutviklingen.

Seniorsaken vil ellers peke på at den evalueringen av pensjonsreformen som pågår nå også bør se nærmere på de langsiktige effektene som pensjonsreformen har på pensjonistenes økonomi, både i direkte pensjonsutbetalinger og de sosiale sidene ved pensjonsreformens effekter. Dette er tidligere tatt opp av Seniorenes fellesorganisasjon med statsråd Hauglie og Norsk forskningsråd, og vi oppfordrer igjen departementet til å ta et initiativ i denne saken.

På vegne av Forsvarets seniorforbund la Geir Anda i møtet 18. mai 2016 fram følgende:

Som grunnlag for krav til regulering av folketrygdens grunnbeløp og alderspensjoner under utbetaling viser Forsvarets seniorforbund (FSF) til;

- Avtale mellom regjeringen og pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner.
- Folketrygdlovens §§ 19-5,19-10,19-14
- Forskrift 6. mai 2011 nr 465 § 3
- Hovedrapport fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene, grunnlaget for 2016
- Revidert nasjonalbudsjett 2016

FSF tar utgangspunkt i en lønnsvekst på 2,4 prosent og en prisvekst på 2,8 prosent, hvilket innebærer en generell negativ vekst i reallønnen på 0,4 prosent i 2016.

Det må forventes at pensjonistene ikke får en sterkere svekkelse av kjøpekraften enn de yrkesaktive.

3

Figur 5.3

I Stortingets pensjonsforlik, vedtak nr 354 26.mai 2005, jf Inst. S. nr 195(2004-2005) ble det bl a vedtatt at pensjoner under utbetaling skulle reguleres med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten. I reguleringsmodellen er det imidlertid lagt til grunn en reallønnsvekst på 1,5 prosent, dette innebærer en regulering av de løpende pensjoner med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten slik at pensjonene vokser 0,75 prosentpoeng mindre per år enn lønningene. Over tid er det forventet at dette vil gi om lag samme resultat som regulering med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten.

Forutsetningen om 1,5 prosent reallønnsvekst er nå ikke tilstede.

Departementet har i tidligere vurdering av denne modellen foretatt beregninger basert på reallønnsutviklingen i perioden 1967-2006 og kommet frem til at denne perioden sett under ett ville med en regulering basert på halvparten av reallønnsveksten gitt en gjennomsnittlig årlig realvekst i pensjonene på om lag 1 prosent. Dersom man i stedet hadde lagt til grunn lønnsutviklingen fratrukket en fast faktor, ville den årlige gjennomsnittlige realveksten i pensjonene vært om lag 1,25 prosent.

At størrelsen på faktoren er fastsatt ut fra at reguleringen over tid forventes å gi om lag samme resultat som regulering med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten er lite tilfredsstilende

FSF vil hevde at i dagens modell vil usikkerhet knyttet til utvikling i økonomien føres over på pensjonistene som da tillegges økte økonomiske byrder i dårlige tider.

I tiden vi er inne er det knyttet betydelig usikkerhet med hensyn på den økonomiske utviklingen, det er derfor svært utilfredsstillende å basere en reguleringsmodell på en historisk observasjonsperiode.

FSF mener det er svært uheldig at regjeringen ved gjennomgang av reguleringsprinsippene for pensjonene etter fjorårets trygdeoppgjør ikke fant grunn til å forandre ett eneste av punktene i reguleringsmodellen.

Videre finner FSF det beklagelig at det ikke er politisk vilje til å endre reguleringsmodellen da vi mener forutsetningen ikke lenger er til stede. FSF vil fremheve at både dagens og fremtidsutsiktene i norsk økonomi må legges til grunn og at forholdet til historiske økonomiske data må gis mindre betydning.

FSF vil hevde at hensikten med trygdedrøftingene er sterkt redusert ved at prinsippene for regulering ble lovfestet, det ble derfor ikke lenger behov for årlige stortingsvedtak om regulering. Dette har etter forbundets syn svekket pensjonistenes posisjon i en demokratisk prosess.

FSFs krav til trygdedrøftingene pr 1.mai 2016.

1. Pensjoner under utbetaling reguleres pr 1. mai 2016 som grunnbeløpet i folketrygden, dvs med den beregnede lønnsveksten uten fratrekk av 0,75 prosent. Dette vil innebære at pensjonistene får det samme forhold til reallønnsutviklingen som lønnsmottakerne, men korrigert for økt lønnsvekst i 2015.

2. Det utredes om de årlige reguleringene skal tilbakeføres til Stortinget som eget vedtak, dette med hensyn til økt fleksibilitet og bedring av den demokratiske prosessen.

4

Figur 5.4

På vegne av Landslaget for offentlige pensjonister la Hans Erik Pettersen i møtet 18. mai 2016 fram følgende:

Landslaget for offentlig pensjonister (LOP) mener at pensjonistene skal ha samme realutvikling i sine pensjonsinntekter som de yrkesaktive i sine lønnsinntekter. Det betyr at vi mener at løpende pensjoner skal reguleres på årsbasis med samme prosentsats som snittet av de yrkesaktives lønnsutvikling korrigert med forskjellen mellom forventet og faktisk utvikling de to siste år. LOP vil m.a.o. ha opphevet underreguleringen.

Med et etterslep de to siste årene på 0,1 prosent og en forventet lønnsutvikling i 2016 for de yrkesaktive ifølge revidert nasjonalbudsjett, på 2,4 prosent fra 2015 til 2016, krever LOP en regulering av de løpende pensjoner på 2,5 prosent på årsbasis.

Intensjonene i pensjonsreformen var at løpende pensjoner skulle reguleres med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst.

Innst O nr 67 (2008-2009)

«Flertallet viser videre til at det i proposisjonen er foreslått at Stortingets vedtak om å regulere pensjon under utbetaling med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten, gjennomføres ved at pensjonen reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes en fast faktor på 0,75 pst, noe som det grundig er gjort rede for i proposisjonen. Flertallet slutter seg til dette.»

Merk ordene «gjennomsnittet av lønns- og prisvekst gjennomføres ved at»

I bunn ligger altså fortsatt gjennomsnittet av pris og lønn, mens fradragsfaktoren er en gjennomføringsmetode.

Til grunn for faktoren 0,75 prosent, var en gjennomsnittlig reallønnsvekst på 1,5 prosent for de yrkesaktive, LOP viser til OT prp. 37(2008-2009)

«Dersom pensjoner under utbetaling skal reguleres med lønnsutviklingen fratrukket en fast faktor, må den faste faktoren fastsettes slik at reguleringen tilsvarer et forventet gjennomsnitt av lønns- og prisvekst framover. I de økonomiske beregningene i forbindelse med pensjonsreformen har man forutsatt en årlig reallønnsvekst på 1,5 prosent og en fast faktor på 0,75 prosent som gir en realvekst i utbetalt pensjon på om lag halvparten av reallønnsveksten».

Historisk har dette slått til, fram til 2014, men nå har vi gått inn i en økonomisk situasjon der vi sannsynligvis i flere år framover vil se en realvekst for de yrkesaktive vesentlig lavere enn 1,5 prosent.

Forutsetningene for at faktoren på 0,75 prosent er en gjennomføringsmetode for å oppnå gjennomsnittet av lønn og pris for de yrkesaktive er med andre ord brutt. Det er derfor etter LOPs oppfatning ikke i samsvar med pensjonsreformen, i hvert fall dens intensjoner, å fastholde en slik faktor av denne størrelsesorden.

LOP forventer at Regjeringen følger opp Stortingets vedtak om regulering av løpende pensjoner med gjennomsnitt av lønns- og prisvekst.

5

Figur 5.5

LOP forventer en reell politisk behandling i Stortinget av trygdeoppgjøret, og at våre krav følger saken.

På vegne av Landsorganisasjonen i Norge la Terje Olsson i møtet 18. mai 2016 fram følgende:

LO stiller seg hovedsakelig bak kravene som ble lagt frem av Pensjonistforbundet.

På vegne av Unio la Erik Orskaug i møtet 18. mai 2016 fram følgende:

Unio krever at alderspensjonene i 2016 reguleres i takt med anslått lønnsvekst på 2,4 prosent. Det vil gi alderspensjonistene samme forventede realinntektsnedgang som lønnstakerne. Unio krever videre at alderspensjonistene kompenseres for nedgangen i realinntekt på 0,4 prosent i 2015. Unios samlede krav på regulering av grunnbeløpet på årsbasis blir da 3,56 prosent. Det vil gi alderspensjonistene en inntektsvekst i 2016 på 2,8 prosent.

Unio viser til at vi er i en periode med meget svak eller negativ reallønnsvekst. Dette rammer pensjonistene særlig hardt fordi Stortingets intensjon om å regulere alderspensjonene med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst er operasjonalisert som et fast fratrekk på 0,75 pst i forhold til lønnsveksten. Det faste fratrekket i forhold til lønnsveksten ga alderspensjonistene en realinntektsnedgang på 0,4 prosent i 2015 og en forventet realinntektsnedgang på 1,1 prosent i 2016. Lønnstakernes forventede reallønnsnedgang i 2016 er på 0,4 prosent.

Unio mener at dagens reguleringsprinsipper for alderspensjonene må suppleres med tiltak som minst sikrer pensjonistene mot nedgang i realinntekt i år der lønnstakerne har svak, men positiv reallønnsutvikling, og minst sikrer lik realinntektsvekst med lønnstakerne i år der disse har reallønnsnedgang.

Unio viser til at regjeringen i trygdeoppgjøret i 2015 annonserte en gjennomgang av reguleringsprinsippene for pensjoner. Unio beklager at regjeringen i denne gjennomgangen ikke viste vilje til eller fant økonomisk rom for å supplere reguleringsprinsippene slik at alderspensjonistene unngår en utvikling over flere pågående år med redusert realinntekt.

Regjeringen vil øke grunnpensjonen for gifte og samboende alderspensjonister fra 0,85 til 0,90 prosent av grunnbeløpet fra 1. september. Det gir en helårsutgift på statsbudsjettet tilsvarende 2,7 mrd. kroner. Unio er uenig i denne prioriteringen. Den vil i tillegg gjøre det vanskeligere å kompensere alderspensjonistene for realinntektsnedgangen.

På vegne av Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund la Helle Stensbak i møtet 18. mai 2016 fram følgende:

Dagens modell for beregning av pensjoner under utbetaling omfordeler pensjon fra sent til tidlig i pensjonsperioden. Motivet bak er kunnskapen om at pensjonistenes forbruk er

6

Figur 5.6

avtakende gjennom pensjonsalderen, der forbruket er relativt høyt tidlig i pensjonisttilværelsen mens det avtar mot slutten av livet.

YS finner det fornuftig at målestokken for regulering av pensjonene er lønnsveksten. YS har også sett det gode i en høy inngangsverdi på pensjonsutbetalingen, slik at man får relativt høyere inntekt i den fasen der man kan nyttiggjøre seg den best.

Et bratt fall i oljeprisen har medført en svekkelse av kronen, som igjen har medført en høy vekst i konsumprisene. Kombinasjonen høy prisvekst og lav lønnsvekst gir realinntektsfall for både lønnsmotakere og pensjonister, men sterkest for pensjonister. Det er uheldig.

YS ønsker å se nærmere på systemet for regulering av pensjonene og vil komme tilbake til det senere. For inneværende år krever YS at pensjonene reguleres i takt med lønnsveksten.

På vegne av Akademikerne la Tom Erik Aabø i møtet 18. mai 2016 fram følgende:

Akademikerne fremmet ingen særskilte krav.

I møtet 19. mai 2016 viste arbeids- og sosialministeren til at regjeringen har gjennomgått prinsippene for regulering av pensjoner, og til at organisasjonene ble orientert om dette i møte 18. april 2016. Regjeringen har konkludert med at gjeldende regler opprettholdes. Regjeringens vurderinger og konklusjon er lagt fram for Stortinget i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2016.

Trygdeoppgjøret 2016 er gjennomført i henhold til gjeldende regler for regulering av grunnbeløpet og pensjoner. I møtet 19. mai 2016 redegjorde arbeids- og sosialministeren for tallgrunnlaget for regulering av pensjonene fra 1. mai 2016, i samsvar med forskrift 6. mai 2011 nr. 465 om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden, jf. folketrygdloven §§ 1-4, 19-14 og 20-18.

Etter møter 18. og 19. mai 2016 legges følgende til grunn for reguleringen av grunnbeløpet og pensjoner i folketrygden fra 1. mai 2016:

- at forventet lønnsvekst i inneværende år er 2,4 prosent, slik det fremkommer i revidert nasjonalbudsjett
- at faktisk lønnsvekst for 2015 foreløpig er beregnet til 2,8 prosent, det vil si et positivt avvik på 0,10 prosentpoeng i forhold til fjorårets anslag på 2,7 prosent.
- at faktisk lønnsvekst for 2014 fortsatt er anslått til 3,1 prosent, slik at det ikke foreligger noe avvik i forhold til tidligere anslag.

7

Figur 5.7

Protokolltilførsel fra Unio

Unio beklager at regjeringen i trygdedrøftingene for andre år på rad ikke vil kompensere pensjonistene for nedgang i realinntekt. I 2015 var realinntektsnedgangen for alderspensjonistene 0,4 prosent. I år vil realinntekten for enslige alderspensjonister med regjeringens anslag for lønns- og prisvekst kunne bli på 1,1 pst.

Unio krever at regjeringen legger fram en sak for Stortinget om reguleringsprinsippene for løpende alderspensjonister. Formålet med en slik gjennomgang må være å følge opp Stortingets opprinnelige intensjoner om å sikre alderspensjonistene en realinntektsutvikling framover lik gjennomsnittet av pris- og lønnsutviklingen. Unio mener at dette kan gjennomføres ved å supplere dagens reguleringsprinsipper med sikringsmekanismer eller tiltak som kompenserer i tider der reallønnsveksten er svært lav.

Protokolltilførsel fra LO

I en situasjon der vi nå opplever svak eller endog negativ reallønnsvekst, er LO skuffet over Regjeringens manglende vilje til å komme med tiltak som supplerer det rådende reguleringsregimet og som sikrer pensjonistene mot klar svekkelse av reallønnsutviklingen. Forhandlingsrett for organisasjonene som deltar i trygdeoppgjøret i slike situasjoner kan bidra til å hindre en slik utvikling.

Ikke minst er LO opptatt av oppgjørets sosiale profil, der også enslige pensjonister og enslige minstepensjonister må tilgodeses. Dette også på bakgrunn av at gifte og samboende alderspensjonister vil få økt sin grunnpensjon fra 1. september i år.

YS tilslutter seg LOs protokolltilførsel.

Protokolltilførsel fra Akademikerne

Akademikerne imøteser at Regjeringen legger fram en sak for Stortinget om reguleringsprinsippene for løpende alderspensjoner. Formålet med en slik gjennomgang er å ivareta Stortingets opprinnelige intensjon om å sikre alderspensjonistene gjennomsnittet av pris- og lønnsutviklingen over tid.

8

Figur 5.8

Oslo, 19. mai 2016

Pensjonistforbundet

Seniorsaken

Forsvarets seniorforbund

Landslaget for offentlige pensjonister

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

Landsorganisasjonen i Norge

Unio

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Akademikerne

Arbeids- og sosialdepartementet

Tillegg til protokoll

Pensjonistforbundet, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner, Landslaget for offentlige pensjonister, Seniorsaken og Forsvarets seniorforbund finner å måtte tilkjennegi sin protest mot et resultat av et trygdeoppgjør som har i seg negativ utvikling av pensjon i forhold til prisvekst ved ikke å signere årets protokoll.

9

Figur 5.9

Vedlegg 6

Tabeller

Tabell 6.1 Oversikt over grunnbeløpet i folketrygden fra 1967. Kroner

	Størrelsen på grunnbeløpet		Gjennomsnittlig årlig grunnbeløp	
Fra	Per år kr	Per md. kr	År	Beløp kr
1.01.1967	5 400	450,00	1967	5 400
1.01.1968	5 900	491,67	1968	5 900
1.01.1969	6 400	533,33	1969	6 400
1.01.1970	6 800	566,67	1970	6 800
1.01.1971	7 200	600,00		
1.05.1971	7 500	625,00	1971	7 400
1.01.1972	7 900	658,33	1972	7 900
1.01.1973	8 500	708,33	1973	8 500
1.01.1974	9 200	766,67		
1.05.1974	9 700	808,33	1974	9 533
1.01.1975	10 400	866,67		
1.05.1975	11 000	916,67	1975	10 800
1.01.1976	11 800	983,33		
1.05.1976	12 100	1 008,33	1976	12 000
1.01.1977	13 100	1 091,67		
1.05.1977	13 400	1 116,67		
1.12.1977	14 400	1 200,00	1977	13 383
1.07.1978	14 700	1 225,00	1978	14 550
1.01.1979	15 200	1 266,67	1979	15 200
1.01.1980	16 100	1 341,67		
1.05.1980	16 900	1 408,33	1980	16 633
1.01.1981	17 400	1 450,00		
1.05.1981	19 100	1 591,67		
1.10.1981	19 600	1 633,33	1981	18 658
1.05.1982	21 200	1 766,67	1982	20 667
1.01.1983	21 800	1 816,67		
1.05.1983	22 600	1 883,33	1983	22 333
1.05.1984	24 200	2 016,67	1984	23 667
1.05.1985	25 900	2 158,33	1985	25 333

Tabell 6.1 Oversikt over grunnbeløpet i folketrygden fra 1967. Kroner

	Størrelsen på grunnbeløpet		Gjennomsnittlig årlig grunnbeløp	
Fra	Per år kr	Per md. kr	År	Beløp kr
1.01.1986	26 300	2 191,67		
1.05.1986	28 000	2 333,33	1986	27 433
1.05.1987	29 900	2 491,67	1987	29 267
1.01.1988	30 400	2 533,33		
1.04.1988	31 000	2 583,33	1988	30 850
1.04.1989	32 700	2 725,00	1989	32 275
1.05.1990	34 000	2 833,33		
1.12.1990	34 100	2 841,67	1990	33 575
1.05.1991	35 500	2 958,33	1991	35 033
1.05.1992	36 500	3 041,67	1992	36 167
1.05.1993	37 300	3 108,33	1993	37 033
1.05.1994	38 080	3 173,33	1994	37 820
1.05.1995	39 230	3 269,17	1995	38 847
1.05.1996	41 000	3 416,67	1996	40 410
1.05.1997	42 500	3 541,67	1997	42 000
1.05.1998	45 370	3 780,83	1998	44 413
1.05.1999	46 950	3 912,50	1999	46 423
1.05.2000	49 090	4 090,83	2000	48 377
1.05.2001	51 360	4 280,00	2001	50 603
1.05.2002	54 170	4 514,17	2002	53 233
1.05.2003	56 861	4 738,42	2003	55 964
1.05.2004	58 778	4 898,17	2004	58 139
1.05.2005	60 699	5 058,25	2005	60 059
1.05.2006	62 892	5 241,00	2006	62 161
1.05.2007	66 812	5 567,67	2007	65 505
1.05.2008	70 256	5 854,67	2008	69 108
1.05.2009	72 881	6 073,42	2009	72 006
1.05.2010	75 641	6 303,42	2010	74 721
1.05.2011	79 216	6 601,33	2011	78 024
1.05.2012	82 122	6 843,50	2012	81 153
1.05.2013	85 245	7 103,75	2013	84 204
1.05.2014	88 370	7 364,16	2014	87 328
1.05.2015	90 068	7 505,67	2015	89 502
1.05.2016	92 576	7 714,67	2016	91 740

Tabell 6.2 Utviklingen av folketrygdens minsteytelse for alderspensjonister, uføretrygdede og unge uføre i perioden 1.05.1992–30.04.2017. Kroner

	Minste pensjonsnivå				
	Alderspensjonist		Uføretrygdet		
	Enslige Per år	Ektepar Per år	Enslige Per år	Ektepar Per år	Enslige unge uføre Per år
1.05.92–30.04.93	58 583	94 752	58 583	94 752	87 096
1.05.93–31.12.93	59 868	96 816	59 868	96 816	88 992
1.01.94–30.04.94	59 868	101 088[1]	59 868	101 088[1]	88 991
1.05.94–31.12.94	61 116	103 200	61 116	103 200	90 852
1.01.95–30.04.95[2]	61 512	103 992	61 512	103 992	90 852
1.05.95–30.04.96	63 372	107 136	63 372	107 136	93 600
1.05.96–30.04.97	66 240	111 984	66 240	111 984	97 836
1.05.97–30.04.98[3]	69 360	117 456	69 360	117 456	101 412
1.05.98–30.04.99[4]	81 360	140 040	81 360	140 040	108 252
1.05.99–30.04.00	84 204	144 912	84 204	144 912	112 032
1.05.00–30.04.01	88 032	151 512	88 032	151 512	117 132
1.05.01–30.04.02	92 100	158 520	92 100	158 520	122 544
1.05.02–30.04.03	97 140	167 208	97 140	167 208	129 252
1.05.03–30.04.04	101 964	181 200[5]	101 964	181 200[5]	135 660
1.05.04–30.04.05	105 408	190 248[6]	105 408	190 248[6]	140 244
1.05.05–30.04.06	108 852	199 512[7]	108 852	199 512[7]	144 828
1.05.06–30.04.07	112 788	206 712	112 788	206 712	150 060
1.05.07–30.04.08	119 820	219 600	119 820	219 600	159 420
1.05.08–30.04.09[8]	136 296	251 496	136 296	251 496	173 532[9]
1.05.09–30.04.10[10]	143 568	265 272	143 568	265 272	180 012
1.05.10–30.04.11[11]	151 272	279 864	151 272	279 864	186 828
1.05.11–30.04.12[12]	157 639	291 644	158 424	293 088	195 660
1.05.12–30.04.13	162 615	300 850	164 256	303 864	202 848
1.05.13–30.04.14	167 963	310 744	170 496	315 408	210 564
1.05.14–31.12.14	173 274	320 570	176 736	326 976	218 268
1.01.15–30.04.15[13]	173 274	320 570	219 158	402 968	257 157
1.05.15–30.04.16	175 739	325 132	223 369	410 710	262 098
1.05.16–31.08.16	179 748	332 548	229 588	422 146	269 396
1.09.16–30.04.17[14]	183 748	341 530	229 588	431 404	269 396

1 Heving av sats for særtillegget for ektepar fra 1.01.1994. Ny sats 2 x 60,5 pst. av grunnbeløpet, dvs. dobbelt av ordinær sats og ny minstesats.

2 Heving av sats for særtillegget fra 1.01.1995. Ordinær sats utgjorde 61,55 pst. av grunnbeløpet.

3 Heving av sats for særtillegget fra 1.05.1997. Ordinær sats utgjorde 63,2 pst. av grunnbeløpet (minstesats 57,5 pst).

4 Heving av sats for særtillegget fra 1.05.1998. Ordinær sats utgjorde 79,33 pst. av grunnbeløpet, mens minstesats er 74 pst. av grunnbeløpet.

5 Grunnpensjonen for ektepar økte fra 0,75 G til 0,8 G fra 1.05.2003.

[6] Grunnpensjonen for ektepar økte til 0,825 G fra 1.05.2004.
[7] Grunnpensjonen for ektepar økte til 0,85 G fra 1.05.2005.
[8] Ordinær sats for særtillegget økte til 94 pst. av grunnbeløpet fra 1.05.2008.
[9] De medregnede framtidige pensjonspoengene for unge uføre ble hevet fra 3,30 til 3,50 fra 1.05.2008.
[10] Ordinær sats for særtillegget økte til 97 pst. av grunnbeløpet fra 1.05.2009.
[11] Ordinær sats for særtillegget økte til 100 pst. av grunnbeløpet fra 1.05.2010.
[12] Fra og med 1.05.2011 er satsene for minste pensjonsnivå for alderspensjonister regulert i samsvar med lønnsveksten og deretter justert for effekten av levealdersjusteringen, mens minstepensjon for uførepensjonister er regulert i samsvar med grunnbeløpet (lønnsveksten). Et ektepar med alderspensjon er sikret et samlet pensjonsnivå tilsvarende to ganger ordinær sats.
[13] Fra 1.01.2015 er uførepensjon endret til uføretrygd og blir skattlagt som lønn. For å videreføre nivået etter skatt, er minstesatsene økt. Minstesatsen for gifte og samboende er 2,88 G (ordinær sats) og for enslige 2,48 G (høy sats). For unge uføre er minstesatsene henholdsvis 2,66 G og 2,91 G.
[14] Fra 1.09.2016 økte grunnpensjonen til gifte og samboende pensjonister fra 0,85 G til 0,90 G. Lav og ordinær sats for minste pensjonsnivå for alderspensjonister økte, og det ble innført en ny, særskilt sats for enslige alderspensjonister. Minste årlige ytelse for gifte og samboende uføretrygdede er økt til 2,33 G dersom vedkommende mottar uføretrygd som er en omregnet uførepensjon.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabell 6.3 Minsteytelse (årlig gjennomsnitt) for enslige og ektepar og grunnbeløpet (årlig gjennomsnitt). Endring i realverdien. 1970–2015

						Endring i realverdi fra året før				
	Minsteytelse uføretrygd		Minste pensjonsnivå alderspensjon		Gj.sn. grunn-beløp kr	Minsteytelse uføretrygd		Minste pensjonsnivå alderspensjon		
År	Enslig	Ektepar	Enslig	Ektepar		Enslig pst.	Ektepar pst.	Enslig pst.	Ektepar pst.	Gj.sn. grunn-beløp
1970	7 810	11 970	7 810	11 970	6 800	-	-	-	-	-
1971	8 900	13 850	8 900	13 850	7 400	6,8	8,4	6,8	8,4	2,0
1972	9 664	15 023	9 664	15 023	7 900	1,7	1,6	1,7	1,6	-0,0
1973	10 445	16 220	10 445	16 220	8 500	0,2	0,1	0,2	0,1	-0,2
1974	11 655	18 101	11 655	18 101	9 533	2,3	2,3	2,3	2,3	2,8
1975	13 308	20 696	13 308	20 696	10 800	2,3	2,4	2,3	2,4	1,5
1976	15 363	24 215	15 363	24 215	12 000	5,6	7,0	5,6	7,0	1,6
1977	17 770	28 331	17 770	28 331	13 383	5,9	7,1	5,9	7,1	2,1
1978	20 228	32 760	20 228	32 760	14 550	5,3	6,9	5,3	6,9	0,6
1979	21 780	35 406	21 780	35 406	15 200	2,9	3,3	2,9	3,3	-0,1
1980	24 345	39 339	24 345	39 339	16 633	0,7	0,1	0,7	0,1	-1,5
1981	27 882	45 066	27 882	45 066	18 658	1,0	1,0	1,0	1,0	-1,1
1982	31 228	50 633	31 228	50 633	20 667	0,5	0,9	0,5	0,9	-0,6
1983	34 153	55 248	34 153	55 248	22 333	0,8	0,6	0,8	0,6	-0,4
1984	36 516	59 056	36 516	59 056	23 667	0,5	0,5	0,5	0,5	-0,4
1985	39 220	63 496	39 220	63 496	25 333	1,7	1,8	1,7	1,8	1,3
1986	42 884	69 196	42 884	69 196	27 433	2,1	1,7	2,1	1,7	1,1
1987	45 724	73 776	45 724	73 776	29 267	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-1,9
1988	48 786	78 966	48 786	78 966	30 850	0,0	0,4	0,0	0,4	-1,2

Tabell 6.3 Minsteytelse (årlig gjennomsnitt) for enslige og ektepar og grunnbeløpet (årlig gjennomsnitt). Endring i realverdien. 1970–2015

						Endring i realverdi fra året før				
	Minsteytelse uføretrygd		Minste pensjonsnivå alderspensjon		Gj.sn. grunn-beløp kr	Minsteytelse uføretrygd		Minste pensjonsnivå alderspensjon		
År	Enslig	Ektepar	Enslig	Ektepar		Enslig pst.	Ektepar pst.	Enslig pst.	Ektepar pst.	Gj.sn. grunn-beløp
1989	51 174	82 896	51 174	82 896	32 275	0,3	0,4	0,3	0,4	0,1
1990	53 438	86 652	53 438	86 652	33 575	0,3	0,4	0,3	0,4	-0,1
1991	56 112	90 840	56 112	90 840	35 033	1,5	1,3	1,5	1,3	0,8
1992	58 048	93 890	58 048	93 890	36 167	1,1	1,0	1,1	1,0	0,9
1993	59 440	96 128	59 440	96 128	37 033	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
1994	60 700	102 496	60 700	102 496	37 820	0,7	5,1	0,7	5,1	0,7
1995	62 752	106 088	62 752	106 088	38 847	0,9	1,0	0,9	1,0	0,2
1996	65 284	110 368	65 284	110 368	40 410	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
1997	68 320	115 632	68 320	115 632	42 000	2,0	2,1	2,0	2,1	1,3
1998	77 360	132 512	77 360	132 512	44 413	10,7	12,1	10,7	12,1	3,4
1999	83 256	143 288	83 256	143 288	46 423	5,2	5,7	5,2	5,7	2,2
2000	86 756	149 312	86 756	149 312	48 377	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
2001	90 744	156 184	90 744	156 184	50 603	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
2002	95 460	164 312	95 460	164 312	53 233	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9
2003	100 356	176 536	100 356	176 536	55 964	2,6	4,9	2,6	4,9	2,6
2004	104 260	187 232	104 260	187 232	58 139	3,4	5,6	3,4	5,6	3,4
2005	107 704	196 424	107 704	196 424	60 059	1,7	3,3	1,7	3,3	1,7
2006	111 476	204 312	111 476	204 312	62 161	1,2	1,7	1,2	1,7	1,2
2007	117 476	215 304	117 476	215 304	65 505	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6
2008	130 804	240 864	130 804	240 864	69 108	7,3	7,8	7,3	7,8	1,6
2009	141 144	260 680	141 144	260 680	72 006	5,7	6,0	5,7	6,0	2,0
2010	148 704	275 000	148 704	275 000	74 721	2,8	3,0	2,8	3,0	1,3
2011	156 040	288 680	155 517	287 717	78 024	3,6	3,7	3,3	3,3	3,1
2012	162 312	300 272	160 956	297 781	81 153	3,2	3,2	2,7	2,7	3,2
2013	168 416	311 560	166 180	307 446	84 204	1,6	1,6	1,1	1,1	1,6
2014	174 656	323 120	171 504	317 295	87 328	1,7	1,7	1,2	1,2	1,7
2015[1]	221 965	408 129	174 917	323 611	89 502	24,5	23,7	-0,1	-0,1	0,4

[1] Fra 1.01.2015 er uførepensjon endret til uføretrygd og blir skattlagt som lønn. For å videreføre nivået etter skatt, er minstesatsene økt.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabell 6.4 Personer med pensjon/overgangsstønad fra folketrygden

	Pr. 31. desember 2013			Pr. 31. desember 2014			Pr. 31. desember 2015		
	Antall personer	Av dette med minste-ytelse	I pst av alle	Antall personer	Av dette med minste-ytelse	I pst av alle	Antall personer	Av dette med minste-ytelse	I pst av alle
Alders-pensjonister	800 350	157 721	20	837 525	149 920	18	868 513	143 394	17
Uføretrygdede	305 886	56 022	18	311 875	57 450	18	314 748	65 107	21
Gjenlevende ektefeller	18 533	5 205	28	17 579	4 932	28	16 719	4 718	28
Tidligere familiepleiere	69	69	100	58	58	100	48	48	100
Ugifte forsør-gere og skilte eller separerte forsørgere	20 226	20 226	100	19 154	19 154	100	17 957	17 957	100
I alt	1 145 064	239 243	21	1 186 191	231 514	20	1 217 985	231 224	19

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabell 6.5 Alderspensjonister og uføretrygdede med minsteytelse pr. 31.12.2015

	Kvinner	Menn	I alt
Alderspensjonister i alt	*124 927*	*18 467*	*143 394*
67–69 år	6 917	1 286	8 203
70 år og over	118 010	17 181	135 191
Uføretrygdede i alt	*49 145*	*15 962*	*65 107*
Under 50 år	11 566	5 977	17 543
50–59 år	16 157	5 803	21 960
60–66 år	21 135	4 146	25 281
67–69 år	287	36	323
I alt	*174 072*	*34 429*	*208 501*

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabell 6.6 Alderspensjonister og uføretrygdede med full pensjon samt gjenlevende ektefeller med og uten tilleggspensjon pr. 31.12.2015

	Bare pensjonister med full pensjon		Gjenlevende ektefeller	
	Alders-pensjonister med full pensjon	Uføretrygdede med full pensjon[1]	med pensjon/ overgangsstønad	I alt
Uten tilleggspensjon	31 252		356	31 608
Under 0,55G	77 805		8 886	86 691
0,55–0,60	7 417		662	8 079
0,60–0,80	34 272		2 181	36 453
0,80–1,00	43 359		1 728	45 087
1,00–1,50	160 881		2 334	163 215
1,50–2,00	217 764		567	218 331
Over 2,00G	280 555		5	280 560
I alt	*853 305*	*255 174*	*16 719*	*870 024*

[1] Ettersom uføretrygdede ikke lenger har tilleggspensjon som en del av uføretrygden, er det ikke mulig å fordele disse etter inndelingen i tabellen.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabell 6.7 Personer som tjente opp tilleggspensjon (unntatt personer som fikk godskrevet pensjonspoeng etter særregler for uføretrygdede)

	Antall personer			I prosent av folketallet 17–69 år	
År	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner pst.	Menn pst.
1967	379 284	1 000 303	1 379 587	31,0	82,0
1970	406 912	1 000 262	1 407 174	32,7	80,3
1973	467 148	1 019 234	1 486 382	36,8	79,9
1975	506 236	1 034 142	1 540 378	39,4	79,9
1977	581 234	1 068 877	1 650 111	44,7	81,5
1978	616 895	1 074 064	1 690 959	47,2	81,3
1979	646 502	1 081 518	1 728 020	49,2	81,5
1980	677 229	1 096 561	1 773 790	51,2	82,1
1981	698 253	1 097 511	1 795 764	52,5	81,6
1982	710 012	1 083 001	1 793 013	53,1	79,9
1983	722 474	1 080 593	1 803 067	53,6	79,1
1984	745 200	1 087 816	1 833 016	53,0	79,1
1985	776 418	1 100 216	1 876 634	56,9	79,3
1986	812 883	1 122 975	1 935 858	59,1	80,2
1987	846 414	1 128 753	1 975 167	61,1	79,9
1988	861 669	1 128 573	1 990 242	61,8	79,1
1989	850 403	1 099 913	1 950 316	60,7	76,7

Tabell 6.7 Personer som tjente opp tilleggspensjon (unntatt personer som fikk godskrevet pensjonspoeng etter særregler for uføretrygdede)

	Antall personer			I prosent av folketallet 17–69 år	
År	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner pst.	Menn pst.
1990	856 668	1 089 392	1 946 060	61,0	75,8
1991	865 544	1 082 327	1 947 871	61,4	74,9
1992	872 979	1 079 078	1 952 057	61,7	74,3
1993	884 425	1 081 504	1 965 929	62,2	74,2
1994	900 904	1 099 311	2 000 215	63,2	75,2
1995	918 852	1 116 499	2 035 351	64,2	76,1
1996	935 019	1 132 310	2 067 329	65,0	76,9
1997	951 227	1 154 670	2 105 897	65,8	78,0
1998	971 935	1 117 106	2 089 041	66,8	79,0
1999	982 630	1 180 713	2 163 343	67,1	78,7
2000	993 640	1 184 738	2 178 378	67,5	78,4
2001	1 004 786	1 192 262	2 197 048	67,9	78,6
2002	1 042 390	1 217 940	2 260 330	69,9	79,7
2003	1 047 220	1 213 481	2 260 701	69,7	78,8
2004	1 055 298	1 220 056	2 275 354	69,6	78,6
2005	1 066 792	1 233 628	2 300 420	69,6	78,6
2006	1 091 040	1 268 836	2 359 876	70,3	79,7
2007	1 122 217	1 310 901	2 433 188	71,4	80,8
2008	1 156 258	1 354 359	2 510 617	72,4	81,8
2009	1 199 278	1 330 498	2 529 776	74,0	79,1
2010	1 212 216	1 344 625	2 556 841	73,6	78,7
2011	1 195 697	1 317 778	2 513 475	71,5	75,6
2012	1 235 603	1 378 889	2 614 492	72,9	77,8
2013	1 249 364	1 397 482	2 646 846	72,8	77,8
2014	1 256 541	1 411 299	2 667 840	72,5	77,7

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabell 6.8 Utvikling av gjennomsnittlig pensjonspoeng for ikke-uføre 1967–2014

År	Kvinner	Menn
1967	1,88	3,55
1968	1,87	3,52
1969	1,84	3,49
1970	1,90	3,63
1971	1,96	3,82
1972	2,03	3,89
1973	2,08	3,96
1974	2,09	4,01
1975	2,19	4,14
1976	2,30	4,29
1977	2,26	4,30
1978	2,26	4,32
1979	2,23	4,29
1980	2,27	4,31
1981	2,31	4,30
1982	2,33	4,20
1983	2,36	4,25
1984	2,41	4,30
1985	2,46	4,36
1986	2,53	4,40
1987	2,69	4,60
1988	2,74	4,64
1989	2,77	4,54
1990	2,88	4,61
1991	2,95	4,61
1992	2,92	4,25
1993	2,95	4,24
1994	2,99	4,27
1995	3,02	4,30
1996	3,06	4,32
1997	3,10	4,37
1998	3,13	4,41
1999	3,18	4,42
2000	3,19	4,41

Tabell 6.8 Utvikling av gjennomsnittlig pensjonspoeng for ikke-uføre 1967–2014

År	Kvinner	Menn
2001	3,22	4,43
2002	3,21	4,39
2003	3,20	4,32
2004	3,18	4,28
2005	3,20	4,28
2006	3,24	4,31
2007	3,27	4,34
2008	3,32	4,35
2009	3,30	4,33
2010	3,28	4,28
2011	3,28	4,26
2012	3,29	4,26
2013	3,30	4,25
2014	3,30	4,21

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Bestilling av publikasjoner

Offentlige institusjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 00 00

Privat sektor:
Internett: www.fagbokforlaget.no/offpub
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på
www.regjeringen.no

Trykk: 07 Xpress AS – 10/2016

MILJØMERKET
241 570
Trykksak